

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Seminář japonských studií

Bakalářská diplomová práce

2020

Veronika Maníková

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Seminář japonských studií

Japanistika

Veronika Maníková

**Problematika trestu smrti
z pohľadu japonskej verejnosti**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Ing. Ivo Plšek, M.A., M. P. P.

2020

Prehlasujem, že som bakalársku diplomovú prácu vypracovala samostatne s použitím uvedených prameňov a literatúry.

.....

Veronika Maníková

Týmto by som sa chcela poďakovať vedúcemu práce Ing. Ivovi Plškovi, M.A., M. P. P. za cenné rady a pripomienky, ktoré mi pomohli vypracovať túto bakalársku diplomovú prácu.

OBSAH

OBSAH	5
ÚVOD	6
1. Trest smrti v Japonsku a verejná mienka	9
2. Systém porotcov	27
ZÁVER	41
BIBLIOGRAFIA	43
RESUMÉ	50
SUMMARY	51

ÚVOD

Trest smrti je v súčasnej dobe populárnou medzinárodnou témou najmä pre rozširujúci sa trend jeho pozastavenia, či úplného zrušenia v krajinách po celom svete. Jeho používanie zavrholi najmä európske a vyspelé krajiny, pre ktoré je používanie tohto trestu známkou zaostalosti štátu. Trest smrti je v perspektíve týchto zemí totiž považovaný za mimoriadne krutý a nehumánný trest narušajúci základné ľudské práva na život. O šírenie diskusií za účelom globálneho zanechania tohto trestu sa usilujú svetové organizácie zaoberajúce sa ochranou ľudských práv, ako napríklad Amnesty International, Organizácia Spojených národov či Európska únia. V niektorých krajinách nastal koniec používania trestu smrti z iniciatívy silného politického vedenia (Francúzsko, Nemecko), iné krajiny odmietli trest smrti po páde totalitného režimu, ktorého bol trest symbolom (Rumunsko, Česko, Slovensko).¹

V súčasnosti trest smrti zrušilo zo zákona alebo v praxi celkovo 142 krajín², k tomu z vyspelých krajín si ho dodnes zachovali iba dva štáty: Spojené štáty a Japonsko. Klesajúci počet popráv v Amerike naznačuje jej pomalé odvracanie sa od tohto trestu: 21 štátov ho už zrušilo a ohľadom jeho otázky sa v krajine vedú diskusie³. Najaktívnejšie vykonávanie popráv je zaznamenané v Ázii, z toho veľká časť je pripisovaná Číne, kde sú ročné čísla popráv odhadované na tisíce, a Severnej Kórei. Južná Kórea zrušila trest smrti v praxi (posledná poprava prebehla v roku 1997)⁴ a počet popráv v Taiwane za posledné roky výrazne klesol.⁵

Je veľmi prekvapivé, že Japonsko, ako štát s vyspelou ekonomickou demokraciou, dodnes pevne trest smrti podporuje. Aj napriek početnej kritike svetových organizácií odoláva trendu zanechania popráv, ba dokonca krajina nejaví ani známky rozhovoru o plánovanom zrušení do budúcnosti. Prečo je to tak? Ako možno túto podporu vysvetliť? Ako sa k tejto problematike stavia Japonsko dnes? Tieto základné otázky ma doviedli k tejto práci.

Problematikou trestu smrti v Japonsku som sa zaoberala už na študijnom pobyte, kde som sa pri vyhotovovaní eseje na rovnakú tému oboznámila so základnými informáciami ohľadom uplatňovania trestu smrti a spôsobu, akým sa popravy vykonávajú. Vzbudilo to vo

¹ Hood, R., Hoyle, C., 2009, s. 337 – 339.

² *Abolitionist and Retentionist Countries as of July 2018*, 2018.

³ *The Death Penalty in 2019: Year End Report*, 2019.

⁴ Krajiny, ktoré zrušili trest smrti v praxi, majú podľa práva stále možnosť popravy vykonať, avšak toto právo neaplikujú po dlhší časový úsek (rok a viac).

⁵ Johnson, D., 2020, s. 5 – 17.

mne záujem a pri skúmaní problematiky som sa dozvedela, že trest smrti je vysoko podporovaný nie len vládou, ale dokonca aj japonskou verejnosťou. Podľa vládnych prieskumov ich nadmerná podpora trestu v priebehu rokov iba narástla, čo považujem za pozoruhodné v porovnaní s druhými krajinami, ako napríklad USA, kde verejná podpora popráv neustále klesá a ohľadom ich zrušenia sa tam vedú rozsiahle diskusie. Pri hlbšom skúmaní som sa dozvedela, že japonským občanom je dokonca umožnené aj priamo sa podieľať na súdení druhých na smrť. Od roku 2009 je totiž pod takzvaným systémom porotcov (*saiban'in seido*)⁶ občanom umožnené aktívne sa zúčastňovať na trestných konaniach a súdiť obžalovaných.

Zo záujmu o túto tému som sa v práci rozhodla venovať názoru verejnosti a ich role pri zachovávaní a uplatňovaní trestu smrti. Za obzvlášť zaujímavé a prínosné som považovala najmä pátranie po dôvodoch, prečo je japonská verejnosť naklonená k trestu smrti, ako sa táto náklonnosť prejavuje v spomínaných prieskumoch verejnej mienky a ako do tejto problematiky zapadá systém porotcov ako jediná súčasná reforma zasahujúca do procesu odsudzovania na trest smrti. Z týchto uvedených dôvodov si v práci kladiem nasledujúce základné otázky:

- Čo je príčinou súčasnej neubúdajúcej verejnej podpory trestu smrti v Japonsku? Aký je vzťah verejnosti k popravám?
- Akým spôsobom ovplyvnila aktívna účasť občanov proces súdnych konaní a trendov odsudzovania na smrť? Aký je ich vzťah k role porotcu?

V práci predstavím dve kapitoly, v ktorých k zodpovedaniu vyššie uvedených otázok pristúpim nasledovne. V prvej kapitole najskôr predstavím špecifiká inštitútu trestu smrti v Japonsku. Následne preskúmam najnovší vládny prieskum verejnej mienky v spojitosti s trestom smrti z roku 2019, kde sa zameriam na spôsob, akým je konštruovaný, a pokúsim sa objasniť výber možností zo strany respondentov. Pri analýze prieskumu vychádzam z dostupných elektronických japonských vládnych dokumentov. Dodatočne spomeniem nezávislý prieskum doktorky práva Sato Mai a porovnam zistenia oboch prieskumov za účelom bližšie porozumieť postoju verejnosti k problematike najvyššieho trestu.

V druhej kapitole predstavím a objasním základy systému porotcov a jeho špecifickosť oproti zahraničným variantom. Následne preskúmam verejnú mienku ohľadom zavedenia systému porotcov, ako aj účasti na trestných konaniach. Pri spracovaní analýzy prieskumov rovnako vychádzam z dostupných japonských vládnych dokumentov, ako aj

⁶ 裁判員制度.

nezávislého prieskumu japonskej rozhlasovej a televíznej spoločnosti NHK a vybraných novinových článkov z japonských a anglických zdrojov. Ďalej zhodnotím aktuálny stav systému porotcov a vplyv zmien v oblasti súdnictva na rozsudky trestu smrti od jeho implementácie. Na konci kapitoly zhodnotím aj výkon porotcov v spojitosti s odsudzovaním na smrť. V závere nakoniec zhrniem celú prácu a odpoviem na položené otázky.

Na túto tému už bolo spracovaných niekoľko záverečných prác, ktoré sa venujú histórii trestu smrti a postojov predstaviteľov vlády voči politike trestu smrti, ako aj všeobecnému zmapovaniu jeho situácie. Cieľom mojej práce je objasnenie postoja verejnosti k súčasnej problematike trestu smrti, predstavenie systému, ktorý im priamo umožňuje odsúdiť druhých na smrť, a zhodnotenie vzťahu a výkonu verejnosti pod týmto systémom.

Pre prepis japonských slov využívam slovenskú transkripciu. Japonské termíny uvádzam v texte kurzívou a ich japonský zápis uvádzam v poznámke pod čiarou. Japonské mená ponechávam v japonskom slovoslede, teda najprv priezvisko, potom meno. Cudzie mená nejaponského pôvodu uvádzam v slovenskom slovoslede, teda najprv meno, potom priezvisko. Mená skloňujem podľa pravidiel slovenského pravopisu. Pokiaľ nie je uvedené inak, preklady v práci sú moje vlastné. Bibliografické údaje uvádzam podľa citačnej normy ČSN ISO 690.

1. Trest smrti v Japonsku a verejná mienka

Trest smrti je ustanovený v japonskom trestnom zákonníku (*keihó*)⁷ a je udelený za obzvlášť závažné zločiny. Tými sú napríklad vlastizrada, rozpútanie občianskeho povstania, vražda (najmä pri krádeži alebo únose) a trestné činy spôsobujúce škody nadštandardných rozmerov a stratu života (podpaľačstvo, spôsobenie záplavy, otrávenie pitnej vody).⁸ Jedinou formou popravy v Japonsku je smrť obesením. Podľa japonského trestného poriadku (*keidži sošóhó*)⁹ vydáva príkaz na popravu minister spravodlivosti (*hómu daidžin*)¹⁰ najneskôr 6 mesiacov po potvrdení rozsudku najvyšším súdom. Samotná poprava sa podľa zákonníka má uskutočniť do piatich dní od vydania príkazu.¹¹

Popravy prebiehajú v siedmich väzniciach naprieč krajinou, kde sú väzni zadržávaní v celách smrti až do ich popravy.¹² V súčasnosti (koniec roku 2019) je 112 väzňov čakajúcich na popravu v cele smrti. Z toho 84 má podanú žiadosť o obnovu súdneho konania.¹³

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
2	0	7	8	3	3	3	4	15	3

Tabuľka 1: Počet ročných popráv v Japonsku¹⁴

Verejnosť je informovaná o treste smrti len minimálne. Vláda oznámi verejnosti informácie o uskutočnení popravy až po tom, ako je vykonaná. Informácie pozostávajú iba z mena popravených a ich zločinov, za ktoré si popravu vyslúžili. Vláda ich poskytuje verejnosti od roku 2007.¹⁵ Zahraničné organizácie Japonsko kritizujú aj za fakt, že o poprave nie sú vopred informovaní dokonca ani rodinní príslušníci väzňov čakajúcich na popravu. Samotní väzni sa o svojej poprave dozvedajú len pár hodín pred jej vykonaním. Japonsko túto skutočnosť obhajuje pripustením možnosti, že vopred oznámený dátum popravy by vážne ovplyvnil myseľ odsúdeného, čo by narušilo jeho duševný pokoj. Informovanie

⁷ 刑法.

⁸ *Keihó*, 2009.

⁹ 刑事訴訟法.

¹⁰ 法務大臣.

¹¹ *Keidži sošóhó*, 2009.

¹² Väzni čakajú na popravu v celách smrti v ôsmich väzenských inštitúciách: Fukuoka, Hirošima, Nagoja, Osaka, Sapporo, Sendai, Takamacu a Tokio. Väzenská inštitúcia v Takamacu avšak nie je vybavená priestormi pre vykonanie popravy, preto po vydaní príkazu o poprave je väzeň presunutý do väzenia v Tokiu. Amnesty International, 2009, s. 23.

¹³ *Jonin satsugai džiken de šikei šikkó : Mori hóšó „Šinčo ni kentóši meidžita“*, 2019.

¹⁴ *Šikei haiši – saišin no šikei tókei (2019)*, 2020.

¹⁵ OSN, 2015, s. 75.

rodinných príslušníkov až po poprave je údajne preto, aby im neprivedli nežiaduce emocionálne utrpenie.¹⁶

Vláda neposkytuje bližšie informácie ohľadom popráv, ako je napríklad spôsob, akým sa rozhoduje, ktorý väzeň bude kedy obesený, ako sa s väzňami v celách smrti zaobchádza ani finančné náklady popráv. Takýto druh informácií je k dispozícii iba neformálne prostredníctvom sekundárnych zdrojov a výpovede pracovníkov podieľajúcich sa na procese popravy. Z týchto dôvodov je Japonsko kritizované za udržiavanie tajnosti okolo témy trestu smrti, ohľadom ktorého má japonská široká verejnosť len všeobecný pojem.¹⁷

Svetové organizácie bojujúce za ľudské práva na Japonsko neustále vyvíjajú nátlak pre zrušenie trestu smrti alebo ukončenie jeho uplatňovania, no Japonská vláda odmieta nátlaku vyhovieť. Voči ich nátlaku vláda vystúpila s ideou, že trest smrti predstavuje „*oporu japonského systému trestného súdnictva*“,“¹⁸ preto je potrebné jeho zrušenie starostlivo zvážiť z každého uhla pohľadu, najmä z hľadiska sociálnej spravodlivosti, kde by mala byť najväčšia pozornosť venovaná názoru ľudí. Rovnako pri ich obrane poukazujú na výsledky vládneho prieskumu, podľa ktorého „*veľký počet obyvateľov Japonska verí v nevyhnutnosť trestu smrti v prípade extrémne škodlivých alebo krutých zločinov... a krutým zločinom tu nie je konca*.“¹⁹ Z týchto dôvodov, píše vláda, je zrušenie trestu smrti považované za nevhodné.

V odpovedi k výzvam nezávislých organizácií z roku 2018 vláda odpovedá podobnými slovami: „*Japonsko je presvedčené, že každá suverénna krajina by mala mať možnosť samostatne rozhodovať o otázke trestu smrti. Kvôli domácej verejnej mienke, existencii mimoriadne krutých zločinov a iným faktorom je zrušiť trest smrti nevhodné*.“²⁰

Podľa týchto vzorov je zrejmé, že japonská vláda stavia ako hlavný dôvod pokračovania v uplatňovaní trestu smrti vysoko pozitívnu verejnú mienku japonských občanov. Pri pohľade na nedostatok informácií, ktoré vláda zverejňuje ohľadom týchto praktík, je však otázne, do akej miery je verejná mienka tvorená na základe faktov a skutočností spájajúcich sa s týmto trestom. Preto pre pochopenie aktuálnej situácie trestu smrti v Japonsku treba najprv preskúmať tento hlavný dôvod pre kontinuitu jeho

¹⁶ Rada OSN pre ľudské práva, 2012, s. 21.

¹⁷ OSN, 2015, s. 75 – 76.

¹⁸ Rada OSN pre ľudské práva, 2012, s. 20.

¹⁹ Rada OSN pre ľudské práva, 2012, s. 20.

²⁰ *Joint statement of the death penalty in Japan*, 2018.

presadzovania, teda verejnú mienku a potenciálne dôvody, ktoré občanov vedú k jeho neustálej podpore.

Japonský úrad vlády zhruba každých päť rokov organizuje prieskum verejnej mienky týkajúcej sa základného právneho systému. Jeho súčasťou je aj skúmanie mienky o uplatňovaní trestu smrti. Prieskum sa uskutočňuje formou osobného pohovoru a jeho cieľovou skupinou je 3000 japonských občanov. Nadmerná náklonnosť japonskej spoločnosti k trestu smrti vo výsledkoch týchto vládnych prieskumov je často vysvetľovaná ako dôkaz jeho verejnej podpory. Japonská vláda a súdnictvo sa v ich obhajobe stáleho využívania trestu odkazujú na tieto výsledky. Argumentujú, že ako demokratická vláda nemôžu odignorovať verejnú mienku kvôli riziku ohrozenia ich podpory a dôvery v trestné právo. V roku 2010 terajší minister spravodlivosti dokonca nazval vyše 85-percentnú podporou trestu smrti z prieskumu prejavom „*hlasu ľudí*,“²¹ ktorý je potrebné si vážiť a rešpektovať ho.

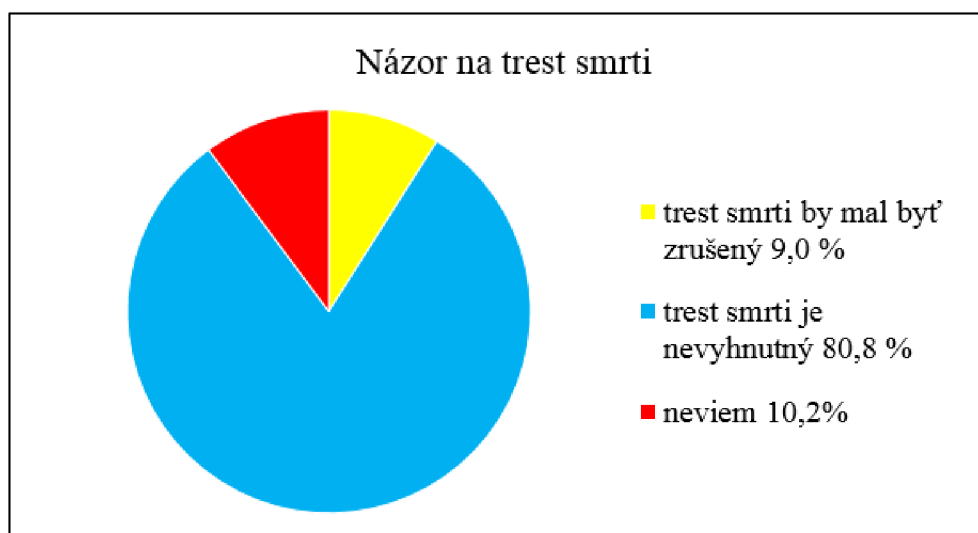
Najnovší prieskum verejnej mienky sa konal v novembri 2019 a jeho výsledky zverejnil Japonský úrad vlády dňa 17. 01. 2020. Je to druhý prieskum, v ktorom bola zahrnutá aj otázka zavedenia doživotného trestu bez možnosti podmieneného prepustenia. Zároveň je to prvý prieskum, ktorého veková hranica bola stanovená od veku 18 rokov a vyššie oproti doterajšej hranici od veku 20 rokov a vyššie, teda od veku dovŕšenia dospelosti v Japonsku. Miera odpovedí najnovšieho vládneho prieskumu je 52,4 %, čo zodpovedá 1572 ľuďom.²² Otázky skúmajúce názor verejnosti na trest smrti, ktoré budem následne rozoberať, možno rozdeliť na tri oblasti. Prvá oblasť sa venuje názoru na uplatňovanie trestu smrti, druhá oblasť hodnotí názor na jeho odstrašujúci účinok a tretia oblasť sleduje názor na zavedenie doživotného trestu bez možnosti podmieneného prepustenia.

Prvá oblasť predkladá základnú otázku prieskumu: „*S ktorým z uvedených názorov o treste smrti súhlasíte?*“²³ Otázku beriem ako základnú, pretože na jej výsledky je prihliadané najviac, či už médiami, ktoré ich dávajú rovno do nadpisu článkov, či vládou a súdnictvom, ktoré sa v obrane najvyššieho trestu odkazujú najmä na ne.

²¹ *The Death Penalty in Japan*, 2014.

²² „*Kihonteki hóseido ni kansuru yoron čósa*” no gaijó, 2020, s. 1.

²³ 死刑制度に関して、このような意見がありますが、あなたはどちらの意見に賛成ですか、 „*Kihonteki hóseido ni kansuru yoron čósa*” no gaijó, 2020, s. 3.

Graf 1: Percentuálne vyjadrenie sa japonskej verejnosti k otázke trestu smrti

Vyššie uvedené výsledky z prieskumu vypovedajú o prevažnej náklonnosti japonskej verejnosti k súhlasu s názorom nevyhnutnosti trestu smrti. Pri nahliadnutí do histórie týchto prieskumov nie je takýto pomer prekvapujúci. Výsledky prieskumov japonskej vlády sa totiž vyznačujú nemennými pozitívnymi ohlasmi japonskej verejnosti k otázke najvyššieho trestu. Nižšie uvedená tabuľka poukazuje na fakt, že odpovedi „*trest smrti je nevyhnutný*“ sa vrátane najnovšieho prieskumu dostalo vyše 80-percentnej podpory už dokonca štvrtýkrát po sebe, pričom najväčšiu podporu dosiahla v roku 2009, keď si túto možnosť vybralo až 85,6 percent respondentov.

	1994	1999	2004	2009	2014	2019
Trest smrti je nevyhnutný.	73,8	79,3	81,4	85,6	80,3	80,8
Trest smrti by mal byť zrušený.	13,6	8,8	6,0	5,7	9,7	9,0
Neviem.	12,6	11,9	12,5	8,6	9,9	10,2

Tabuľka 2: Percentuálne výsledky základnej otázky trestu smrti z predošlých prieskumov japonskej vlády²⁴

Je dôležité poznamenať spôsob, akým sú možnosti na túto otázku naformulované. Totiž oproti ráznemu a subjektívnemu „*trest smrti by mal byť zrušený*“ (*šikei wa haiši subeki de aru*)²⁵ prieskum stavia širšie a nepriame „*trest smrti je nevyhnutný*“ (*šikei mo jamu wo*

²⁴ Dostupné na: <<https://survey.gov-online.go.jp/index.html>>.

²⁵ Aktuálne verzie odpovedí na otázku sú skrátenými variantmi odpovedí zo starších prieskumov. Pôvodné znenie odpovede: どんな場合でも死刑は廃止すべきである – Trest smrti by sa mal zrušiť vo všetkých prípadoch.

enai).²⁶ Pri takomto porovnaní tieto dve možnosti pôsobia nevyrovnané, pretože jeden výrok priamo súhlasí so zrušením trestu, zatiaľ čo druhý výrok v základe súhlasí iba s tým, že v niektorých prípadoch nie je iná možnosť, než uplatnenie trestu smrti. Tento argument nevyhnutnosti je veľmi často používaný sudcami, obetami, poslancami aj médiami pre obhájenie či žiadanie popravy, pretože svojou nepriamosťou v sebe nesie určitý odstup od vlastnej zodpovednosti. Podľa amerického profesora a odborníka na ázijské trestné právo Davida T. Johnsona hovorca týmto argumentom naznačuje jeho ambivalentnosť voči trestu smrti a zároveň hovorí, že nad jeho uplatňovaním nemá žiadnu kontrolu.²⁷ Využitie takto formulovaných možností umelo zvyšuje voľbu možnosti nesúcej argument nevyhnutnosti, čo je následne vládou a médiami prezentované ako podpora trestu smrti.

Japonská rozhlasová a televízna spoločnosť NHK ponúkla vo svojom prieskume verejnej mienky týkajúcej sa systému porotcov z roku 2019 alternatívnu formu otázky ohľadom názoru na trest smrti: „*Myslíte si, že by sa mal trest smrti zachovať, alebo by ho bolo lepšie zrušiť?*“²⁸ Možnosti odpovede boli nasledovné:

- *Lepšie ponechať* – 37,9 %
- *Skôr ponechať* – 36,6 %
- *Skôr zrušiť* – 12,3 %
- *Lepšie zrušiť* – 5,9 %
- *Neviem* – 7,4 %²⁹

Tieto možnosti nielenže dali respondentom na výber z väčšieho spektra, ale taktiež sú významovo vyrovnané a zvyrazňujú hĺbku, do akej respondenti podporujú alebo nepodporujú trest smrti. V porovnaní s vládny prieskumom z rovnakého roku si môžeme povšimnúť aj zmenu v percentuálnom vyhodnotení verejnej mienky. Odpovede poukazujú na mierny nárast respondentov, ktorí sa priklonili k zrušeniu trestu smrti. Naopak, respondentov, ktorí sa rázne vyjadrili za ponechanie trestu smrti, je oveľa menej, ako naznačuje vládna anketa, aj napriek celkovej prevahe respondentov, ktorí sa zastali praktík trestu smrti. Táto forma odpovedí podľa môjho názoru poskytuje presnejšie štatistiky v súvislosti s postojom japonskej spoločnosti voči trestu smrti.

²⁶ Pôvodné znenie odpovede: 場合によっては死刑もやむを得ない – Trest smrti je v niektorých prípadoch nevyhnutný.

²⁷ Johnson, D., 2020, s. vi (predslov).

²⁸ あなたは、日本で死刑制度を存続させたほうがよいと思いますか。それとも廃止したほうがよいと思いますか, *Saiban 'in seido ni kansuru joron čósa*, 2019, s. 2.

²⁹ *Saiban 'in seido ni kansuru joron čósa*, 2019, s. 2.

Jednou z charakteristík vládnych prieskumov je nerovnomerné zastúpenie vekových skupín respondentov. Z celkového počtu 1572 respondentov iba 145 respondentov spadalo do vekovej hranice 18 až 29-ročných. Na druhej strane vekové skupiny s najväčším zastúpením boli respondenti vo veku 60 až 69 rokov (291) a respondenti vo veku 70 rokov a viac (418). Z toho vyplýva, že skoro polovicu respondentov reprezentovali občania starší ako 60 rokov, čo vedie k nedostatočnému zastúpeniu mladších generácií v prieskume. Mladší ľudia vyrastajú v modernej dobe meniacich sa trendov a celkovo prejavujú viacej liberálne tendencie oproti konzervatívnosti starších ľudí. Podľa štúdií v Japonsku stúpa podpora trestu smrti s vekom,³⁰ je teda pravdepodobné, že nadmerné zastúpenie občanov-seniorov značne prispieva k pozitívnym ohlasom v súvislosti s trestom smrti. Ohlasy proti trestu smrti v prieskume rezonovali najsilnejšie práve vo vekovej skupine 18 až 29-ročných, teda v najmladšej vekovej skupine respondentov.

Prvú otázku v prieskume sprevádzajú štyri vedľajšie otázky – dve pre respondentov, ktorí vyjadrili nesúhlas s trestom smrti, a dve pre respondentov, ktorí súhlasili s jeho nevyhnutnosťou. Prvá vedľajšia otázka bola položená respondentom prikláňajúcim sa ku zrušeniu trestu. Otázka má znenie: „S ktorými z dôvodov pre zrušenie trestu smrti súhlasíte?“³¹ Respondentom bolo umožnené vybrať viacero možností a ich odpovede sú zhrnuté v nasledujúcej tabuľke.

Dôvod pre zrušenie trestu	Percento odpovede
V prípade mylného odsúdenia nie je možné trest smrti vrátiť späť.	50,7%
Je lepšie nechať žiť a odčiniť svoje činy.	42,3%
Nemyslím si, že po zrušení trestu smrti sa zvýši počet závažných zločinov.	32,4%
Zabitie človeka je aj za účelom trestu nehumánne a kruté.	31,7%
Zabíjanie ľudí nie je povolené ani štátu.	31,0%
Aj tí, ktorí sa dopustili závažného zločinu, sú schopní nápravy.	28,2%

Tabuľka 3: Percentuálne vyjadrenie sa japonskej verejnosti k dôvodom pre zrušenie trestu

Podľa výsledkov možno usúdiť, že aktuálnym popredným dôvodom pre zastávanie abolície v Japonsku je riziko justičného omylu. V predošlom prieskume z roku 2014³² sa mu dostalo podpory od vyše 46% respondentov a v najnovšom prieskume ho zvolila polovica.

³⁰ Jiang, S. a i., 2018, s. 864.

³¹ 「死刑は廃止すべきである」という意見に賛成の理由はどのようなことですか, „Kihonteki hóseido ni kansuru yoron čósa” no gaijó, 2020, s 5.

³² „Kihonteki hóseido ni kansuru yoron čósa” no gaijó, 2015, s 4.

Riziko justičného omylu je veľmi citlivá téma pre Japoncov, ktorej preukázanie v minulosti vždy priviedlo k problematike trestu smrti veľkú pozornosť. Prvýkrát sa tak udialo po zmiernení požiadaviek pre obnovu súdneho konania v 80. rokoch, keď boli prepustení prví štyria väzni z ciel smrti. Za svojou nevinou si stáli od obdobia okupácie Japonska, teda vyše 30 rokov.³³ Ich prepustenie šokovalo verejnosť, pretože tým bolo jasne poukázané na existenciu veľmi reálnej možnosti odsúdenia a popravy nevinných. Japonská verejnosť zareagovala veľmi vážne, čo sa prejavilo v prieskume z roku 1989, v ktorom narástla opozícia trestu smrti práve z dôvodu možnosti justičného omylu.³⁴ Reakciou na prepúšťanie bola dokonca vlna zakladania organizácií propagujúcich zrušenie trestu smrti, z ktorých dnes najprominentnejšou je združenie zvané Forum 90 (*Fóramu 90 to ha*) založené v roku 1990.

Riziko odsúdenia nevinných znovu upútalo záujem Japonska prepustením väzňa menom Hakamada Iwao v roku 2014, ktorý čakal na popravu v cele smrti od roku 1968. Hakamada bol obvinený z vraždy štvorčlennej rodiny v meste Šizuoka, kde bol prefekturálnym súdom v roku 1968 odsúdený na smrť. Po 48 rokoch väzby a po niekoľkých žiadostiach o obnovu súdneho konania bol v roku 2014 okresným súdom prepustený z dôvodu nezhody novej analýzy DNA z evidencie. Okresný súd poukázal na možnosť sfalšovaných dôkazov zo strany vyšetrovacieho tímu a Hakamadu okamžite prepustil³⁵.

Okrem justičného omylu prípad zdôraznil aj ďalšie nedostatky postupu odsúdenia obžalovaných, ktoré upútali pozornosť aj v zahraničí. Prípadu sa špeciálne venovala organizácia Amnesty International, ktorá kritizovala proces výsluchu podozrivého, vykonávaný bez časového obmedzenia, bez právnik a bez kontroly. Podľa správy Amnesty International bol Hakamada „*vystavený intenzívnemu výsluchu od 18 augusta do 9 septembra 1966 ... bez pauzy v priemere 12 hodín denne.*“³⁶ V týchto podmienkach sa Hakamada k činu priznal, no na súdnom konaní znovu trval na svojej nevine. Podľa výpovede jedného zo sudcov, Kumamoto Norimičiho, z roku 2007 evidencia z miesta činu nebola postačujúca, a tak bol Hakamada nakoniec odsúdený prevažne na základe priznania pri výsluchu aj napriek tomu, že vinu na súde poprel.³⁷

Prípad taktiež poukázal na problém neprirodzene dlhej väzby väzňov v celách smrti a následkov, ktoré sa s ňou spájajú. Po vyše 45 rokoch žitia v izolácii a strachu z popravy sa

³³ Najznámejším z týchto štyroch sa stal Sakae Menda. *On Death Row in Japan*, 2005.

³⁴ *Why Japan Still Has the Death Penalty*, 2005.

³⁵ *Misa no šótai no haikai/naka : ugokanu saišin seikjú ni aseri : šienšara bačikan ni nozomi/šizuoka*, 2019.

³⁶ Amnesty International, 2011, s. 29.

³⁷ *Hakamada Iwao*, 2015.

Hakamada vrátil duševne chorý. Článok od Amnesty International píše, že „jeho reč nedáva veľký zmysel a často sa utahuje do seba. V iný čas sa zase veľmi rýchlo rozčúli.“³⁸ Amnesty International tvrdí, že nechať väzňov dlhodobo žiť pod každodennou hrozbou bezprostrednej smrti je kruté a neľudské. Tento traumatický životný štýl v celách smrti ich „vystavuje vysokému riziku vzniku závažných duševných chorôb.“³⁹

Aj keď kauza Hakamada zatiaľ nepodnietila žiadne úpravy v trestnom zákonníku či v praktikách trestu, prípad poukázal na niekoľko závažných nedostatkov ohľadom trestu smrti, ako aj zaobchádzania s odsúdenými. Kvôli existencii takýchto nedostatkov sa v posledných rokoch v Japonsku prejavila snaha o rozšírenie DNA testovania (doteraz veľmi zriedka využívanej metódy) pri prešetrovaní prípadov za účelom oslobodenia mylne odsúdených ľudí. Hnutie, ktoré si toto dalo za cieľ, nesie názov „*The Innocence Project Japan*“ a svoju činnosť odštartovalo na základe amerického modelu v roku 2016 profesorom z univerzity Ricumeikan. V USA bolo vďaka tejto metóde oslobodených už vyše 300 väzňov a na základe ich modelu vznikli podobné hnutia aj v iných zahraničných krajinách.⁴⁰

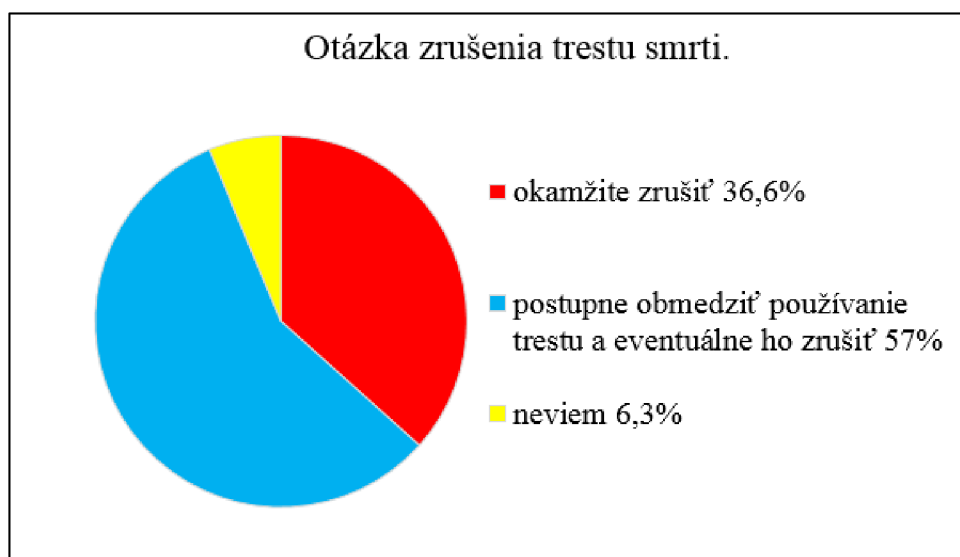
Vráťme sa však k prieskumu. Skupine, ktorá nesúhlasila s trestom smrti, bola ďalej položená druhá vedľajšia otázka: „*V prípade jeho zrušenia, bolo by lepšie trest smrti zrušiť okamžite, alebo postupne obmedziť jeho používanie a eventuálne ho zrušiť?*“⁴¹

³⁸ Amnesty International, *One year since Hakamada's release, how much has really changed for Japan's death row inmates?*, 2015.

³⁹ *Japan: Stop the Execution of Mentally Ill Prisoners*, 2009.

⁴⁰ *Ritsumeikan professor spearheads local Innocence Project to clear wrongfully convicted*, 2016.

⁴¹ 死刑を廃止する場合には、すぐに全面的に廃止するのがよいと思いますか、それともだんだんに死刑を減らして行って、いずれ全面的に廃止する方がよいと思いますか、„*Kihonteki hóseido ni kansuru yoron čósa*“ no gaijó, 2020, s 7.

Graf 2: Percentuálne vyjadrenie sa japonskej verejnosti ku zrušeniu trestu smrti⁴²

Z grafu môžeme vidieť, že japonská verejnosť podporujúca upustenie od najvyššieho trestu sa viac prikláňa k postupnému zanechaniu praktík než k radikálnej možnosti okamžitého zrušenia. Keďže prieskum ďalej nezisťuje dôvody respondentov pre ich rozhodnutie, nie je možné presne určiť motiváciu ich odpovedí. Každopádne odpovede poukazujú na fakt, že v súčasnosti je pre väčšiu skupinu odporcov trestu smrti jeho okamžité zrušenie brané ako predčasné a preferujú jeho zrušenie v budúcnosti. Podľa predposledného prieskumu, kde sa ku okamžitému zrušeniu trestu priklonilo 43,3 percent respondentov, pozorujeme istý spád. Jeden z možných dôvodov pre tento spád je vplyv situácie okolo popráv členov kultu *Óm Šinrikjó* v lete 2018.

Vodca Asahara Šókó a jeho dvanásť spoločníkov bolo odsúdených na smrť za mnoho zločinov, z ktorých svetoznámy sa stal sarínový útok v tokijskom metre z roku 1995. Pri útoku stratilo život na nervový plyn 13 ľudí a vyše 5800 bolo zranených⁴³. Ich popravy boli vykonané v dvoch etapách, a to v počte sedem väzňov 6. júla (najväčšie číslo popráv za deň v povojnovom období)⁴⁴ a šesť väzňov 26. júla 2018. Pokyn vydala Kamikawa Jóko, terajšia ministerka spravodlivosti.⁴⁵ Hromadné popravy spolu s ďalšími dvoma popravami tvorili za rok 2018 celkový počet 15 obesených, čo predstavovalo najviac za posledných 10 rokov. Okrem rekordného počtu obesených, popravám sa dostalo obrovskej pozornosti aj kvôli povesti počínania členov kultu. Oproti popravám kriminálnikov, ktorých okrem priamo

⁴² Kvôli zaokrúhľovaniu sa súčet nie vždy rovná 100 %.

⁴³ *Čikatecu sarin džiken kara 25 nen*, 2020

⁴⁴ *Executions in Japan*, 2018.

⁴⁵ *Šikeišú kei šhikkó oeru irei no dó getsunai 13 nin*, 2018.

zasiahnutých obetí ľudia nepoznajú, teroristické útoky *Óm Šinrikjó* priamo zasiahli tisícky ľudí, čím upútali pozornosť nie len v krajine, ale dokonca aj v zahraničí. Je možné predpokladať, že žiadny iný kriminálnik by v očiach japonskej verejnosti nebol lepším kandidátom pre uplatnenie najvyššieho trestu. Preto mohli rozhodnutie štátu mnohí brať ako veľmi dobre odôvodnené a nepovažujú jeho zrušenie za záležitosť, ktorá sa musí udiať neodkladne.

Prvá vedľajšia otázka pre respondentov podporujúcich trest smrti má podobné znenie, ako otázka pre predošlú skupinu: „*S ktorými z dôvodov pre zachovanie trestu smrti súhlasíte?*“⁴⁶ Respondenti si rovnako mohli vybrať viacej možností a ich výsledky som spracovala do nasledujúcej tabuľky.

Dôvod	Percento odpovede
Ak sa zruší trest smrti, pocity obetí a ich rodín neutíchnu.	56,6%
Závažné zločiny by mali byť kompenzované životom.	53,6%
Ak budú konatelia závažných činov ponechaní nažive, hrozí, že ich vykonajú znovu.	47,4%
Po zrušení trestu smrti sa zvýši počet závažných zločinov.	46,3%

Tabuľka 4: Percentuálne vyjadrenie sa japonskej verejnosti k dôvodom pre zachovanie trestu smrti

Na základe odpovedí je možné usúdiť, že hlavnými dôvodmi respondentov pre podporu trestu smrti je pohľad na trest ako nástroj pre spravodlivú odplatu a kompenzáciu. S týmito rolami sa stotožnila nadpolovičná väčšina respondentov. Spravodlivá odplata a funkcia odstrašenia figurujú ako hlavné dôvody pre uplatňovanie trestu smrti v mnohých krajinách na svete. Platí to najmä v USA, arabských a ázijských štátoch, kde je využitie najvyššieho trestu najviac zastúpené.⁴⁷ V Číne je vláda pevne presvedčená, že trest smrti má nie len odradzujúci efekt, ale aj efekt náučný. Slovaní čínskeho súdneho úradníka: „*Zabitím jedného poučíme sto.*“⁴⁸

Japonsko vidí v súčasnosti prínos uplatňovania trestu smrti predovšetkým v jeho funkcii kompenzácie pre obe trestných činov a ich pozostalé rodiny. Mnohí podporovatelia trestu veria, že im poskytne istý záver, a tak im pomôže vyrovnať sa so stratou. Záujem o vyhovenie obetiam a ich rodinám je na vzostupe od roku 2000, keď v Japonsku vzniklo

⁴⁶ 「死刑もやむを得ない」という意見に賛成の理由はどのようなことですか, „*Kihonteki hóseido ni kansuru yoron čósa*“ no gaijó, 2020, s 9.

⁴⁷ OSN, 2015, s. 70.

⁴⁸ Jiang, S. a i., 2018, s. 864.

Národné združenie obetí trestných činov (*zenkoku hanzaihigaiša no kai*).⁴⁹ Prostredníctvom tohto hnutia, žiadajúceho lepšie práva pre obeť trestných činov a prísnejšie tresty pre odsúdených, si obeť získali priazeň mnohých. Ich nátlak na vládu ju dovedol ku schváleniu niekoľkých zákonov v ich záujme v spojitosti s lekárskou a sociálnou podporou, ale aj práva aktívnej účasti na súdnych konaniach.⁵⁰ V roku 2008 vláda zaviedla systém účasti obetí, v rámci ktorého majú obeť a ich rodiny právo na prístup k informáciám ohľadom prípadu, právo aktívne sa zúčastniť na jeho súdnom konaní a dokonca aj právo vypočúvať obžalovaného a vyjadriť svoj názor ohľadom výšky trestu. Obetiam je tak umožnené domáhať sa rozsudku trestu smrti priamo na súdnom procese a svojimi prejavmi ovplyvniť sudcov.⁵¹ Podobný systém zaznamenávame v niekoľkých európskych krajinách, ako je napríklad Nemecko a Francúzsko, avšak krajiny naďalej uplatňujúce trest smrti, ako napríklad USA, tento systém nemajú.⁵²

Je iba prirodzené, že v spoločnosti, ktorá berie veľký ohľad na práva obetí, je jedným z najsilnejších argumentov pre uplatňovanie trestu smrti vyhovieť obetiam. Umožňuje to podať trest smrti ako nástroj pre zmiernenie bolesti a trápenia sa obetí, čo mení jeho účel zo zabíjania kriminálnikov na prijateľnejší spôsob podpory obetí.

Druhá vedľajšia otázka pre respondentov podporujúcich trest smrti skúma ich postoj k trestu v budúcnosti: „*Bolo by lepšie ponechať trest smrti aj do budúcnosti, alebo by mal byť v prípade zmeny situácie zrušený?*“.⁵³

⁴⁹ *Zenkoku hanzaihigaiša no kai*, 2008.

⁵⁰ *Crime victims get their day, say in court*, 2007.

⁵¹ Takayama, K., 2011.

⁵² *Crime victims get their day, say in court*, 2007.

⁵³ 将来も死刑を廃止しない方がよいと思いますか、それとも、状況が変われば、将来的には、死刑を廃止してもよいと思いますか、„*Kihonteki hóseido ni kansuru yoron čósa*“ *no gaijó*, 2020, s 11.

Graf 3: Percentuálne vyjadrenie sa japonskej verejnosti k otázke trestu smrti v budúcnosti

Túto otázku pokladám za problematickú z dôvodu jej abstraktnosti. Prieskum totiž bližšie nešpecifikuje, čo si má respondent vyložiť pod slovným spojením „zmena situácie“ (*džókjó ga kawareba*). Je ťažké odhadnúť, čo presne prieskum sleduje takouto nekonkrétnou otázkou, a ešte ťažšie odhadnúť, na základe čoho respondenti vyjadrili svoj názor v odpovedi. Za oveľa lepšie položenú otázku považujem jednu z nadchádzajúcich otázok prieskumu, ktorá zisťuje u respondentov ich názor na ponechanie či zrušenie trestu smrti v prípade zavedenia doživotného trestu bez možnosti podmieneného prepustenia. Táto otázka v sebe predkladá konkrétnu „zmenu situácie“ v budúcnosti, na základe ktorej si respondenti môžu utvoriť svoj názor.

Odpovede na túto otázku avšak naznačujú, že skoro 40 percent respondentov je ochotných zvážiť zanechanie trestu smrti v budúcnosti. Je to značný pokles z 80,8-percentnej podpory v prvej otázke prieskumu, ktorý oslabuje argument vlády a médií o silnej podpore trestu smrti zo strany verejnosti. Tieto odpovede dokazujú, že súhlas respondentov s nevyhnutnosťou trestu smrti neznamená, že nie sú otvorení prehodnoteniu uplatňovania trestu smrti v budúcnosti.

Otázka zlyháva na špecifikácii zmeny situácie, avšak v práci som už spomenula niekoľko situácií, ktoré majú potenciál zmeniť verejnú mienku. Ide predovšetkým o riziko justičného omylu, ktoré má zakaždým veľký dopad na názor spoločnosti⁵⁴, aj celého sveta (ako napríklad Hakamadov prípad), či vyššie spomenutá možnosť zavedenia doživotia bez možnosti prepustenia.

⁵⁴ *On Death Row in Japan*, 2005.

Druhá oblasť prieskumu skúma mienku ohľadom jej funkcie odradenia druhých od páchania trestných činov: „Zvýši sa podľa Vás počet závažných zločinov v prípade zrušenia trestu smrti, alebo nie?“⁵⁵

Graf 4: Percentuálne vyjadrenie sa japonskej verejnosti k otázke zvýšenia závažných zločinov po zrušení trestu smrti⁵⁶

Možnosť nárastu a poklesu počtu závažných zločinov v súvislosti s trestom smrti prieskum predkladá už v predošlých otázkach, kde ju uvádza popri dôvodoch pre zachovanie a zrušenie trestu smrti. Poukázaním na tento dôvod, tentoraz pod zámkou skúmania možnosti odradenia od páchania zločinov,⁵⁷ prieskum naznačuje respondentom, že trest smrti má priamy vplyv na kriminalitu. Spojitosť trestu smrti s nárastom či poklesom kriminality však nebola preukázaná. Svoje skúmanie na túto tému zhrňa Johnson nasledovne: „Najlepšie dôkazy, ktoré sú k dispozícii, naznačujú, že rozsudky smrti a popravy neodradzujú ľudí od vraždy v Japonsku.“⁵⁸

Výsledok na túto otázku je nepochybne ovplyvnený presvedčením japonskej verejnosti o rastúcej kriminalite v Japonsku.⁵⁹ Prieskum pritom v tejto otázke predstavuje trest smrti ako prostriedok kontroly miery zločinu a v respondentoch vytvára dojem, že medzi nízkou kriminalitou a popravami je spojenie. Respondenti tak preukázali vieru v nárast kriminality ako následku zrušenia trestu.

⁵⁵ 死刑がなくなった場合、凶悪な犯罪が増えるという意見と増えないという意見がありますが、あなたはどのようにお考えになりますか、„Kihonteki hóseido ni kansuru yoron čós“ no gaijó, 2020, s 13.

⁵⁶ Kvôli zaokrúhľovaniu sa súčet nie vždy rovná 100%.

⁵⁷ Oblasť, pod ktorou je otázka uvedená, je pomenovaná šikei no hanzai jokuširjoku (死刑の犯罪抑止力) – schopnosť trestu smrti odradiť od páchania trestných činov.

⁵⁸ Johnson, D., 2020, s. 12.

⁵⁹ Despite Japan's low crime rates, it's seen a number of mass stabbings in the past decade, 2019

Presvedčenie, že uplatňovanie trestu smrti odrádza druhých od páchania závažných zločinov, je jedným z najuvádzanejších dôvodov pre jeho zachovanie. V ázijských krajinách ako Čína, Indonézia, Singapur a Irán je tento argument dokonca centrálnym pre odôvodnenie jeho používania. Avšak prieskumy a štúdie skúmajúce tento argument v iných krajinách rovnako nepreukázali vierohodné dôkazy o jeho platnosti. Štatistiky dokonca preukázali stály pokles kriminality v mnohých krajinách, ktoré trest smrti zrušili.⁶⁰ V Japonsku je rovnako zaznamenaný trend poklesu kriminality a krajina má v skutočnosti jeden z najnižších počtov vražd na svete.⁶¹ Z toho vyplýva, že nie fakty, ale neinformovanosť Japoncov na danú problematiku ich vedie k podpore trestu smrti z presvedčenia o jeho odradzovaní budúcich kriminálnikov.

Tretia a posledná prieskumná oblasť sa zaoberá možnosťou zavedenia doživotného trestu bez možnosti podmieneného prepustenia: „*V prípade zavedenia doživotného trestu bez možnosti podmieneného prepustenia, bolo by lepšie trest smrti zrušiť, alebo ponechať?*“⁶²

	Prieskum 2014	Prieskum 2019
Lepšie zrušiť.	37,7	35,1
Lepšie ponechať.	51,5	52,0
Neviem.	10,8	12,8

Tabuľka 5: Vyjadrenie sa japonskej verejnosti k možnosti zavedenia doživotného trestu bez možnosti podmieneného prepustenia

Otázka zavedenia doživotia bez možnosti podmieneného prepustenia (*šúšinkei*)⁶³ bola prvýkrát zaradená medzi otázky vládneho prieskumu v roku 2014 a použitá v posledných dvoch prieskumoch. V oboch prieskumoch sa najväčšia skupina respondentov priklonila k zachovaniu trestu smrti aj v prípade zavedenia bezpodmienečného doživotia.

Zavedenie takejto formy trestu má pre Japonsko veľký potenciál, čo sa týka nastolenia cesty k zníženiu alebo zrušeniu rozsudkov trestu smrti. Druhým najvyšším trestom v Japonsku je totiž odňatie slobody na dobu neurčitú (*mukičóeki*).⁶⁴ Odsúdení na

⁶⁰ OSN, 2015, s. 70 -73. Taktiež v Johnson, D., 2020.

⁶¹ *Japan's crime rate hits postwar low, but child abuse, domestic violence and offenses by elderly on rise*, 2019.

⁶² もし、仮釈放のない「終身刑」が新たに導入されるならば、死刑を廃止する方がよいと思いますか、それとも、終身刑が導入されても、死刑を廃止しない方がよいと思いますか。 „*Kihonteki hóseido ni kansuru yoron čósa*“ no gaijó, 2020, s 15.

⁶³ 終身刑.

⁶⁴ 無期懲役.

dobu neurčitú môžu byť podmiennečne prepustení v prípade, že si vo väzení odslúžili aspoň 10 rokov a splňajú predpoklady pre prepustenie. V súčasnosti sú väzni odsúdení na dobu neurčitú prepúšťaní v priemere po 30 rokoch strávených za mrežami.⁶⁵ Aj napriek tomuto predlžovaniu je jasné, že je podstatný rozdiel medzi trestom smrti a druhým najvyšším trestom odsúdenia na dobu neurčitú. V prípade zavedenia bezpodmienečného doživotia by sa medzera medzi trestami výrazne zmenšila, čo by mohlo viesť ku zváženiu výberu tejto alternatívy nad trestom smrti vo viacerých prípadoch. V niektorých krajinách, ako sú napríklad Spojené štáty americké, dopomohlo práve zavedenie doživotia bez možnosti podmiennečného prepustenia k postupnému poklesu popráv. V USA sa táto alternatíva osvedčila ako jeden z účinných faktorov rázneho poklesu popráv zaznamenaných od roku 2000.⁶⁶ Pre Japonsko je zavedenie doživotia stále len novým konceptom, avšak vyššie uvedené výsledky ukazujú rázny pokles podpory trestu smrti v prípade poskytnutia tejto alternatívy.

Na základe analýzy výsledkov najnovšieho vládneho prieskumu verejnej mienky ohľadom trestu smrti z roku 2019 si môžeme všimnúť niekoľko skutočností. Názoru, že „*trest smrti je nevyhnutný*“ (Graf 1) sa síce dostalo vyše 80 percentnej podpory, avšak pri bližšej analýze zvyšných otázok prieskumu je zrejmé, že názor nereprezentuje neoblomnú podporu verejnosti v trest smrti. Práve naopak, pri otázkach poskytujúcich alternatívny prístup k trestaniu, či otázku názoru do budúcnosti, sa verejná mienka stáva oveľa flexibilnejšou.

Avšak formulácia niektorých prieskumových otázok v kombinácii s významovo nevyrovnanými odpoveďami vôbec nedodáva pocit objektívnosti. Prieskum taktiež kladie veľmi všeobecné, nepresné otázky, ktoré si môžu respondenti vyložiť každý iným spôsobom pre ich bližšiu nešpecifikovanosť. Najväčšia veková skupina, na ktorej bol prieskum prevedený, sú najstarší japonskí obyvatelia, zatiaľ čo najmladšie vekové skupiny nereprezentuje ani tretina respondentov, čo vedie k nedostatočnému zastúpeniu názoru mladých Japoncov. Japonská vláda pritom k metodológii týchto prieskumov pristupuje veľmi dôkladne a s výberom respondentov sa obracia na nezávislú výskumnú spoločnosť zvanú Centrálna výskumná spoločnosť (*čúó čósaša*).⁶⁷ Je to jedna z najstarších a najväčších súkromných spoločností špecializujúca sa na prieskumy verejnej mienky a trhu, ktorá vyberá skupiny respondentov náhodným stratifikovaným výberom z každej prefektúry

⁶⁵ *Opinion divided on life term without parole*, 2013, *Šikei ha hicujó na no?* = Kaitó Šimada Nobujuki, 2016.

⁶⁶ Johnson, D., 2020, s. 24.

⁶⁷ *Kihonteki hóseido ni kansuru joron čósa*, 2020, *Central Research Services-CRS*.

Japonska.⁶⁸ Skúmaním som dospela k záveru, že vládne prieskumy verejnú mienku neodzrkadľujú úplne presne.

K veľmi podobnému zisteniu sa dopracovala doktorka práva Sato Mai, ktorá analýzou vládneho prieskumu z roku 2014 poukázala na jeho nepresnosť a zostrojením vlastného prieskumu poskytla alternatívny náhľad na verejnú mienku. V roku 2014 80 % respondentov vo vládnom prieskume odpovedalo, že trest smrti je nevyhnutný, čo bolo vyložené ako podpora trestu smrti. Sato avšak tvrdí, že keď bola tejto skupine respondentov položená možnosť podpory zrušenia v budúcnosti, 41 % respondentov zvážilo podporu zrušenia v budúcnosti. Po ich nezahrnutí do rovnice 46 % respondentov z celkovej vzorky preukazuje súhlas s trestom smrti. Tento počet nám následne modifikuje aj najnovšie pridaná otázka zavedenia doživotia bez možnosti prepustenia. Na základe výsledkov z tohto prieskumu, Sato argumentuje, že za skutočných zástancov trestu smrti sa dajú považovať iba respondenti, ktorí preukazujú súhlas s nevyhnutnosťou trestu smrti, nepodporujú jeho zrušenie v budúcnosti a neakceptujú jeho nahradenie doživotím bez možnosti prepustenia. Túto skupinu respondentov zastupuje v prieskume z roku 2014 iba 34 %.⁶⁹ Na základe jej analýzy Sato tvrdí, že pri tejto minoritnej hodnote trest smrti nemožno považovať za centrálny prostriedok udržiavania dôvery verejnosti v trestné súdnictvo a jeho zrušenie by nemalo za následok narušenie politickej a súdnej zákonnosti.

Jej nezávislý prieskum verejnej mienky bol vykonaný za účelom otestovať interpretáciu vládneho prieskumu z roku 2014, preto pre dosiahnutie porovnateľných výsledkov čo najpribližnejšou metodológiou Sato využila jednu z výskumných spoločností, ktoré využíva aj japonský úrad vlády. Pre porovnanie výsledkov, Sato sa najprv respondentov opýtala rovnakú otázku ohľadom názoru na trest smrti, ktorej výsledok približne zodpovedá výsledku vládnych prieskumov. S názorom, že trest smrti je nevyhnutný, sa stotožnilo 83 % respondentov, 4 % respondentov zastávalo názor, že trest smrti treba zrušiť, a 14 % povedalo, že nevie. Sato predkladá respondentom dodatočné otázky, ktoré ponúkajú alternatívny výklad tejto na pohľad veľkej podpory zachovania trestu smrti.⁷⁰ Otázka mala znenie: „*Ľudia majú rôzne názory na trest smrti. Myslíte si, že by sa mal zachovať ako forma trestného postihu, alebo by sa mal zrušiť?*“

⁶⁸ Kihonteki hóseido ni kansuru joron čosa – jhóhon čúšucu hóhó, 2020.

⁶⁹ Sato, M., Bacon, P., 2015, s. 19.

⁷⁰ Sato, M., Bacon, P., 2015, s. 24.

Graf 5: Percentuálne vyjadrenie sa respondentov na alternatívnu formu otázky ohľadom trestu smrti⁷¹

Po preformulovaní v základe rovnakej otázky je možné vidieť značný spád z 83% respondentov, ktorých vláda rada označuje ako zástancov trestu smrti.

V inej otázke sa Sato spýtala respondentov, či by ich životy boli ovplyvnené v prípade, že japonská vláda zruší trest smrti. Odpovede boli nasledovné: 41 % nemohlo jednoznačne povedať, 31 % povedalo nie, 20 % povedalo trochu a iba 8 % odpovedalo, že by ich možnosť vážne postihla.⁷² Touto otázkou je poukázané, že verejnosť sa nebráni zrušeniu trestu smrti. Najväčšia skupina respondentov naznačuje, že nad tým však pravdepodobne neuvažovali.

V súvislosti s otázkou informovanosti verejnosti Sato prieskumom poukázala aj na zásadné medzery v základných znalostiach verejnosti o treste smrti. Pri otázke ohľadom metódy popravy zvolilo obesenie (jediná forma popravy od roku 1882) iba 51 % respondentov. K tomu iba 27 % respondentov správne určilo počet popráv za daný rok (jedna z mála verejne prístupných informácií) a približne polovica respondentov vedela o prepustení Hakamadu z cely smrti, ktoré sa udialo v rovnakom roku.⁷³ Z toho vyplýva, že odpovede japonskej spoločnosti v prieskumoch nie sú podložené faktmi a znalosťou systému, pretože sú neinformovaní.

Týmito zisteniami Sato argumentuje, že pre väčšinu japonskej verejnosti je trest smrti vzdialenou témou, ktorá nemá skoro žiadny dopad na ich každodenný život. Vyvracia

⁷¹ Kvôli zaokrúhľovaniu sa súčet nie vždy rovná 100%.

⁷² Sato, M., Bacon, P., 2015, s. 26.

⁷³ Sato, M., Bacon, P., 2015, s. 36.

argument vlády o silnej podpore trestu smrti zo strany verejnosti a stojí za názorom, že keby vláda zmenila svoj postoj k trestu smrti, japonská verejnosť by prijala jeho zrušenie.⁷⁴

Prieskum verejnej mienky nie je ani zďaleka objektívnym, obsahuje závažné nedostatky, ktoré naprieč rokmi využívania ostávajú nemenné a na výsledky sa nahliada veľmi povrchno. Podrobnejšia analýza prieskumu, ako aj alternatívny prieskum preukázali, že odpovede verejnosti na tieto prieskumy nie sú podložené dostatočnými informáciami ohľadom súdneho procesu. Deje sa tak z dôvodu nadmerného limitovania udávaných informácií o fungovaní právneho systému v záujme ukryť jeho nedostatky, akými sú napríklad nedodržiavanie postupov a protiprávne odsúdenia. Nevedomosť, neinformovanosť a vzdialenosť témy vo verejnosti tlmí pocit potreby zmeny v oblasti trestu smrti, preto ich podpora zostáva vo veľkej miere nemenná. Ich nemenný názor na trest smrti vláda prezentuje ako vysokú podporu popráv a zakladá na ňom hlavný argument pre udržanie si tohto najvyššieho trestu.

Rok 2014 poukázal na to, že odhalenie fungovania trestu smrti má potenciál ovplyvniť názor verejnosti a na to, aké dopady nesie na potenciálne nevinných ľudí. Takéto prípady sa avšak zobrazia veľmi ojedinele pre udržanie živej debaty o problematike trestu smrti. To však neznamená, že sa v celách smrti nenachádza už nikto nevinný. Naopak, nedostatky, ktoré Hakamadov prípad odhalil, poukázali na nevyhnutnosť dôkladnejšieho prešetrenia odsúdených pre zamedzenie justičného omylu.

⁷⁴ Sato, M., Bacon, P., 2015, s. 40.

2. Systém porotcov

Spomedzi reforiem japonského súdnictva, ktoré sa uskutočnili v posledných rokoch, predstavuje najväčší potenciál pre zmenu praktík trestu smrti takzvaný systém porotcov (*saiban'in seido*)⁷⁵. Systém bol zavedený v roku 2009, keď vstúpil do platnosti zákon o trestnom procese za účasti porotcov.⁷⁶ Ten dodal japonským občanom priamu moc nad rozhodovaním o treste smrti v súdnych procesoch. No aj napriek tejto veľkej reforme, vysoká miera odsúdení zostáva nemenná a trendy odsúdenia na smrť a popráv pokračujú. Akú zmenu teda priniesla táto reforma? Ako sa ku systému postavila verejnosť, ktorej účasť na súdnych konaniach je centrálnou? Aký mala reforma vplyv na udeľovanie trestu smrti? Pre posúdenie vplyvu, ktorý mal systém porotcov na trend udeľovania trestu smrti, preskúmam v tejto kapitole samotný systém a spôsob, akým sa súdnictvo pod ním zmenilo. Potom zhodnotím verejnú mienku občanov a porotcov a preskúmam aj nedostatky systému a ich potenciálny dopad na spoločnosť a trest smrti.

Pod systémom porotcov sa šesť náhodne vybraných občanov zúčastňuje súdneho konania v pozícii porotcu (*saiban'in*)⁷⁷ po boku troch profesionálnych sudcov (*saibankan*).⁷⁸ Porotcovia v tomto zmiešanom paneli majú za úlohu nezávisle rozhodovať o vine a nevine obžalovaného a posudzovať rozsudok v závažných trestných prípadoch.⁷⁹ Pre prijatie rozsudku je potrebná nadpolovičná väčšina hlasov s podmienkou minimálne jedného hlasu porotcu a jedného hlasu profesionálneho sudcu. Po vydaní oznámenia o finálnom rozsudku služba porotcov zaniká. Systém porotcov je aplikovateľný na závažné trestné prípady zločinov, za ktoré je možné uložiť trest smrti alebo odňatia slobody na dobu neurčitú, a úmyselne spáchaných zločinov, ktoré majú za následok úmrtie obete.⁸⁰

Zoznam kandidátov na funkciu porotcu je zostavovaný každoročne na základe zoznamu voličov starších ako 20 rokov náhodným výberom, z ktorého sa nominujú kandidáti pre jednotlivé súdne konania.⁸¹ Občania starší ako 70 rokov, študenti, bývalí porotcovia (v posledných 5 rokoch), vážne chorí, opatrovatelia starších, detí alebo príbuzných a občania, ktorých podnikanie by ich absenciou utrpelo vážne straty, majú právo

⁷⁵ 裁判員制度.

⁷⁶ *Saiban'in no sanku suru keidži saiban ni kansuru hōricu*, 2017.

⁷⁷ 裁判員.

⁷⁸ 裁判官.

⁷⁹ *Saiban'in seido no gaijō*, Saikōsaibanšō.

⁸⁰ *Saiban'in no sanku suru keidži saiban ni kansuru hōricu*, 2017.

⁸¹ Aj napriek zníženiu vekovej hranice pre volenie na 18 rokov a viac, kandidáti pre pozíciu laického nad'alej musia mať aspoň 20 rokov pre účasť. *Saiban'in no erabikata*, Hōmušō.

odmietnuť povolanie do funkcie porotcu. Do funkcie nemôžu byť menované osoby s neukončeným povinným školským vzdelaním, osoby s kriminálnou minulosťou, osoby s vážnymi duševnými alebo fyzickými ťažkosťami, právnici, členovia senátu a i.⁸²

Japonský systém porotcov sa do istej miery podobá modelom systémov v iných demokratických krajinách. Napríklad USA, ako jediná druhá vyspelá krajina uplatňujúca trest smrti, využíva porotné súdy (*jury*)⁸³ fungujúce na veľmi podobnom princípe, no s niekoľkými odlišnosťami od japonského vzoru. Zatiaľ čo v Japonsku pod porotný systém spadajú len trestné súdne konania najzávažnejších zločinov, v USA sa porota schádza pre riešenie ako trestných konaní, tak i občianskych súdnych konaní. V trestnom súdnom konaní je americká porota zložená z dvanástich laických občanov, ktorých úlohou je na základe poskytnutej evidencie o prípade rozhodnúť o vine alebo nevine obžalovaného. Títo porotcovia musia mať minimálne 18 rokov a, podobne ako v Japonsku, sú vyberaní zo zoznamu voličov.⁸⁴ V prípade rozhodnutia o vine, profesionálni sudcovia určujú iba primeranú výšku trestu, na rozdiel od japonského procesu, kde sú porotcovia zodpovední aj za trest. Čo sa týka podmienky pre vynesenie rozsudku, v USA je rozsudok považovaný za platný iba v prípade, že za neho hlasoval každý člen poroty, oproti japonskému rozsudku nadpolovičnej väčšiny.⁸⁵

Fundamentálnym rozdielom medzi americkými a japonskými porotnými súdmi je fakt, že v USA je porotný súd braný ako právo obžalovaného, teda obžalovaný si môže vybrať, či chce byť súdený porotou pozostávajúcou z profesionálnych sudcov, alebo z laických občanov.⁸⁶ V Japonsku obžalovaný nemá toto právo a v prípade, že zločin, z ktorého bol obvinený, splňa požiadavky porotného súdu, tak bude súdený zmiešaným panelom porotcov a profesionálnych sudcov. Zmiešaný panel porotcov u porotných súdov existuje aj v európskych krajinách ako Dánsko, Grécko a Nemecko, avšak sudcovia sú nominovaní na určité obdobie a je im poskytovaný tréning v spojení s ich povinnosťami na súdnom konaní.⁸⁷

Systém porotcov vzišiel ako jeden z návrhov Rady pre reformu súdnictva založenej v roku 1999. Podnetom pre tieto reformy bola údajná nespokojnosť v priemyselných a hospodárskych odvetviach, teda v súkromnom sektore, ktorého členovia sa stávali čoraz

⁸² Saiban 'in no sanku suru keidži saiban ni kansuru hōricu, 2017.

⁸³ Jury Service, US Courts.

⁸⁴ Jury Service, US Courts.

⁸⁵ Five Years of the Saiban-In System in Japan, 2014.

⁸⁶ Jury Service, US Courts.

⁸⁷ Levin, M., Tice, V., 2009, s. 5.

viacej nespokojnejšími s pociťovanou neefektívnosťou súdництва, zdĺhavými súdnymi konaniami a s nimi spájanými vysokými nákladmi. Urýchlenie súdneho procesu, obnovenie dôveryhodnosti súdництва a spoľahlivosti súdov sa preto stali kľúčovou súčasťou reforiem.⁸⁸

Počas diskusie na tému zavedenia tohto systému sa viedli horlivé debaty. Jedna skupina názorov presadzovala tvrdý nesúhlas so zavedením akejkoľvek formy porotného systému, ďalšia skupina označila zavedenie účasti porotcov za nevyhnutné.⁸⁹ Rada nakoniec prijala model zmiešanej poroty pozostávajúcej z občanov a sudcov, na základe ktorej bol pripravený návrh nového zákona. Zákon bol prijatý japonským parlamentom s dvojstrannou podporou.⁹⁰

O presadenie zákona najviac bojovala Japonská advokátska komora, ktorá od zanechania prvého systému porotcov (1923 – 1943) neustále usilovala o znovuzavedenie systému účasti laických občanov na japonskom trestnom konaní.⁹¹ Kľúčovými cieľmi pre ich snahu o implementáciu takéhoto systému bolo údajne dosiahnutie skutočnej prezumpcie nevinu a predchádzanie súdnym omylom.⁹²

Udávaným cieľom systému porotcov je podľa zákona o trestnom procese za účasti porotcov hlbšie porozumenie súdництва zo strany širokej verejnosti a zvýšenie ich dôvery v súdny systém.⁹³ Pre naplnenie tohto cieľa a úspešnosti nového systému bolo potrebné reformovať súdny proces od jeho základov. Keďže systém efektívne stavia občanov do centra súdneho konania, v záujme ich nepreťaženia pri službe sa sudcovia, prokurátori a právnici musia usilovať o promptný a zrozumiteľný priebeh súdneho konania.⁹⁴ Priebeh súdneho procesu sa preto odohráva nepretržite po dobu niekoľkých dní (oproti niekoľkomesačným až ročným konaniam pred reformou).⁹⁵ K tomu boli taktiež vytvorené predsúdne konania pre zúženie a vymedzenie sporných bodov prokurátorov a právnikov,⁹⁶ a v súdnych sieňach a konferenčných priestoroch boli zavedené monitory a tabule k dispozícii pre lepšie vysvetlenie evidencie, dokumentov a terminológie.⁹⁷ Jednou z prínosnejších zmien je výrazný pokles závislosti na čestných vyhláseniach a písomných

⁸⁸ Ibusuki, M., 2009, s. 27.

⁸⁹ Foote, D., 2014, s. 3 – 4.

⁹⁰ Ibusuki, M., 2009, s. 28.

⁹¹ Ibusuki, M., 2009, s. 27.

⁹² Foote, D., 2014, s. 4.

⁹³ *Saiban'in no sanku suru keidži saiban ni kansuru hōricu*, 2017.

⁹⁴ *Saiban'in no sanku suru keidži saiban ni kansuru hōricu*, 2017.

⁹⁵ Levin, M., Tice, V., 2009, s. 3.

⁹⁶ Johnson, D., 2020, s. 83

⁹⁷ *Saiban'in*, „jatte jokatta“ 97% džitai ritsu ha 7 wari čikaku, 2019

správach o priznaní obžalovaného, spísaných pri výsluchu bez prítomnosti právnik. ⁹⁸ Keďže jednou z úloh porotcu je pátranie po vine alebo nevine obžalovaného počas súdneho konania, dôraz sa presunul na dôkazy predložené pri konaní a na ústne výpovede zúčastnených. Porotcom je povolené klásť otázky obžalovaným, svedkom a obetiam. ⁹⁹ Ďalšou veľkou zmenou je od júna 2019 povinnosť vizuálne zaznamenávať výsluchy podozrivých. Cieľom vizualizácie procesu výsluchu je jeho sprehľadnenie a kontrola na súde. Zároveň nahrávanie zabraňuje výsluchu v uzavretej miestnosti, na základe čoho by mohli policajní dôstojníci a prokurátori vynútiť alebo svojvoľne usmerňovať priznania, čo by mohlo viesť k falošnému odsúdeniu. ¹⁰⁰

Vyššie uvedené zmeny, vrátane samotnej účasti porotcov, so sebou priniesli potenciál zlepšiť kvalitu prešetrovania prípadov a pátrania po pravde. Japonská advokátska komora sa taktiež nádejne pozerá na rolu verejnosti na súdnych procesoch. V udanom dôvode o nutnosti porotcov vyzdvihuje rozmanité skúsenosti, znalosti a zdravý rozum občanov, ktoré im umožnia prípad dôkladne prešetriť spôsobom, akým ho profesionálni sudcovia prešetriť nedokážu. Touto cestou advokáti veria, že je možné „*predísť nespravodlivému odňatiu slobody a práv občanov*“ a „*prispieť k vytvoreniu vnútroštátneho základu spravodlivosti*.“ ¹⁰¹

Krátko po prijatí zákona o porotcoch vláda začala skúmať verejnú mienku ohľadom implementácie tohto systému, čoho výsledky viedli k odhaleniu prevažne negatívneho postoja japonských občanov. Vládny prieskum ohľadom implementácie systému z roku 2006 poukázal na jeho veľmi nízku popularitu, keď iba 5,6 % respondentov prejavilo záujem zúčastniť sa súdneho procesu v pozícii porotcu (ďalších 15,2 % sa vyjadrilo, že by im účasť neprekážala). Oproti tomu 33 % respondentov vyjadrilo svoju neochotu účasti aj napriek ich povinnosti zúčastniť sa a 44 % respondentov povedalo, že sa nechcú zúčastniť, ale keďže je to ich povinnosť, nemajú na výber. ¹⁰² Podľa prieskumu post porotcu verejnosť odradzoval z veľkej časti pre obavy z obrovskej zodpovednosti, ktorú by niesli pri rozhodovaní nad osudom obžalovaného. Neistota verejnosti pramenila aj z nekvalifikovanosti a neznalosti právneho systému, neistoty z vyjadrenia vlastného názoru pred profesionálnymi sudcami a strachu o osobné zdravie kvôli možnej nenávisti zo strany obvineného a príslušných

⁹⁸ Johnson, D., 2020, s. 84

⁹⁹ Saiban'in no sanku suru keidži saiban ni kansuru hōricu, 2017.

¹⁰⁰ Japanese police and prosecutors now required to record some interrogations, 2019.

¹⁰¹ Dōšite, šimin ga sanku suru no? Nihon bengōši rengōkai.

¹⁰² „Saiban'in seido ni kansuru tokubetcu yoron čōsa“ no gaijō, 2006. s. 4.

strán.¹⁰³ K negatívnej mienke nepochybne prispela aj kritika systému porotcov zo strany médií, ktoré aktívne vyjadrovali pochybnosti ohľadom potenciálu systému fungovať účinne a zdôrazňovali časovú, finančnú a psychologickú záťaž porotcov.¹⁰⁴

Kritika a obavy z nového systému však nezastavili jeho implementáciu v roku 2009. V roku 2019, desať rokov od jeho zavedenia, nám dva prieskumy ohľadom verejnej mienky v spojitosti s porotnými súdmi ukazujú vytvorenie dvoch názorových skupín, ktoré rozlišuje iba skúsenosť s rolou porotcu.

Prvý prieskum verejnej mienky vykonala japonská rozhlasová a televízna spoločnosť NHK, kde zachytáva najaktuálnejšiu mienku japonských občanov týkajúcu sa systému porotcov.¹⁰⁵ Podľa prieskumu sa nadpolovičná väčšina respondentov (58 %) vyjadrila kladne ohľadom otázky zavedenia systému (oproti negatívnej odozve 28,1 %), na ktorom si cenia možnosť prejavovania vlastných myšlienok a pocitov. Zároveň chvália systém za pozdvihnutie verejného záujmu o sociálne udalosti a problémy a za priblíženie a prehľadnenie súdnych záležitostí laickým občanom.

Prieskum ďalej ukazuje, že ochota zúčastniť sa na súdnom procese v role porotcu naďalej zostáva prevažne neobľúbenou možnosťou pre mnohých. Všeobecne záujem o účasť prejavilo iba 34 % respondentov (z toho iba 7 % vyjadrilo jasný záujem o účasť) oproti 60 % respondentov, ktorí by sa zúčastniť nechceli. Ich obavy z váhy zodpovednosti za rozhodovanie nad osudom druhých pretrvávajú spolu s neistotou ohľadom schopnosti udelenia správneho rozsudku. Okrem týchto dôvodov respondenti zmienili aj komplikácie, ktoré by pre nich vznikli z pracovných a rodinných dôvodov.¹⁰⁶

V druhom prieskume, pozostávajúcom zo súhrnu najnovších ankiet najvyššieho súdu za rok 2019, ktoré sú porotcom predkladané po dokonaní ich súdnych povinností, sú naopak zaznamenané prekvapivo pozitívne odozvy. Na otázku „*aký ste mali pocit z účasti na súdnom konaní ako porotca?*“¹⁰⁷ vyjadrilo pocit veľmi dobrej skúsenosti (*hidžó ni joi keiken to kandžita*) cez 63 % respondentov a pocit dobrej skúsenosti (*joi keiken to kandžita*) cez 33 % respondentov. Respondenti v anketách taktiež zmienili, že obsah súdneho pojednávania bol ľahký (68 %) a bezproblémový (26 %) na pochopenie. K tomu zhodnotili, že počas diskusie nad rozsudkom mali priestor ľahko a bez problémov vyjadriť svoje

¹⁰³ „*Saiban'in seido ni kansuru tokubetcu yoron čósa*“ no gaijó, 2006, s. 5.

¹⁰⁴ Foote, D., 2014, s. 6.

¹⁰⁵ *Saiban'in seido ni kansuru joron čósa*, 2019.

¹⁰⁶ *Saiban'in seido ni kansuru joron čósa*, 2019, s. 2.

¹⁰⁷ 裁判員として裁判に参加したことは、あなたにとってどのような経験であったと感じましたか。 *Saiban'in tó keikenša ni taisuru ankéto čósa kekka*, 2019, s. 7.

myšlienky a pripomienky ohľadom prípadu.¹⁰⁸ Vládou organizované ankety ohľadom skúsenosti porotcov sú zatiaľ jediným štatistickým zdrojom na túto tému, no výpovede bývalých porotcov naznačujú, že občania sú s účasťou na súdnom procese naozaj spokojní.

Jeden zo zúčastnených komentuje svoju skúsenosť pre denník *Tokio Šinbun*. Hovorí, že napriek obavám, „(pojednávaníu) som porozumel a dokázal som vyjadriť svoj názor. Rozhodovať nad osudom človeka je ťažké, avšak nerozhodoval som o tom sám. Dôkladne sme to prediskutovali v tíme a spoločne sme dospeli k záveru, čo vo mne vzbudilo pocit úspechu, že som zohral dôležitú rolu.“¹⁰⁹

Ďalší bývalý porotca spomína na svoju účasť na súdnom konaní, na ktorom odsúdili obžalovaného na 15 rokov väzby pre krádež spojenú so sexuálnym napadnutím. Počas vyšetrovania porotcovia odkryli tragickú minulosť obžalovaného, ktorá ho doviedla k zločinu. Skúsenosť s uvažovaním nad možnosťami pre obžalovaného doviedla bývalého porotcu k zostaveniu neziskovej organizácie pre pomoc ľuďom, ktorí sa ocitli v podobných podmienkach ako obžalovaný. „Chcem ľuďom sprostredkovať to, čo som sa naučil v pozícii porotcu, čo je dôležitosť vzájomnej podpory a starostlivosti o ľudí.“¹¹⁰

Ohľadom zdieľania skúsenosti sa konajú po celom štáte menšie výmenné podujatia pre bývalých porotcov. Porotcovia stretávajúci sa na týchto podujatiach majú priestor vymieňať si názory a skúsenosti ohľadom účasti na súdnych konaniach. Zdieľanú skúsenosť bývalí porotcovia hodnotia celkovo pozitívne.¹¹¹

Na základe týchto informácií je zrejmé, že vláda dostatočne prispôsobila súdny proces porotných súdov pre úspešnú účasť občanov, ktorí z funkcie odchádzajú spokojní so svojím výkonom. No napriek tomu pretrvávajú obavy a nízky záujem o účasť na porotných súdoch zo strany širokej verejnosti. Jednou znepokojujúcou štatistikou je zaznamenaný trend poklesu účasti kandidátov na porotcov a stúpania odmietnutia funkcie.¹¹²

Rok	2009	2012	2015	2019
Percento odmietnutia účasti	53,1	61,6	64,9	66,7
Percento účasti	83,9	76,1	67,5	68,6

Tabuľka 6: Zmeny účasti a absencie kandidátov a porotcov.

Čo sa týka celkového výberu občanov do funkcie porotcu, každý prefekturálny súd pripraví okolo novembra zoznam kandidátov porotcov na nasledujúci rok na základe

¹⁰⁸ *Saiban'in tó keikenša ni taisuru ankéto čósa kekka*, 2019, s. 5 – 6.

¹⁰⁹ „*Saiban'in*“ *seido 10 nen*, 2019.

¹¹⁰ *Past participants in Japan's lay judge system reveal its challenges*, 2019.

¹¹¹ *Hirogaru saiban'in no ha seido 10 nen, kakuči de kórjú „anšin šite kakaeta kimoči daseru“*, 2019.

¹¹² *Saiban'in saiban, zenkokude saikai no ugoki džitaizó ni kenen mo*, 2020.

zoznamu voličov. Následne súd oznámi kandidátom, že sa na zozname nachádzajú, a zašle im dotazník, ktorý môžu vyplniť a zaslať naspäť v prípade, že majú pádne odôvodnenie pre neúčast' na súdnom konaní. Informovaní kandidáti môžu byť v ďalšom roku vybraní ako kandidáti na porotcu pre špecifický prípad, v ktorom je im približne 6 týždňov dopredu zaslané oznámenie o dátume a mieste účasti na výberovom konaní porotcov. Zaslaný je aj ďalší dotazník pre udanie dôvodu pre neúčast' a dátum konania súdneho procesu v prípade výberu.¹¹³

Kandidáti, ktorí sa dostavia na výberové konanie, kde sa dozvedajú prvé informácie ohľadom prípadu, ku ktorému boli predvolaní, vyplňajú tretí dotazník. Obsah dotazníka sa mení od prípadu k prípadu, avšak celkovo sa zvykne pýtať na prípadnú existenciu vzťahu k obžalovanému, informovanosť o prípade z médií, alebo či sa v rodine vyskytol podobný prípad. Zámerom dotazníka a výberového konania je vytriediť kandidátov, u ktorých existuje riziko nespravodlivého odsúdenia obžalovaného. Sudca, ktorý vedie výberové konanie, sa môže opýtať kandidátov dodatočné otázky v súkromí. Výberu kandidátov sa zúčastní aj právnik a prokurátor, ktorí majú nárok na bezdôvodné vylúčenie každý po štyroch kandidátoch.¹¹⁴ Johnson k ich účasti poznamenáva, že keďže obe strany dostanú len veľmi limitované informácie o kandidátoch a nemajú povolené im klásť otázky, využitie nároku na vylúčenie je z veľkej časti založené na odhade.¹¹⁵ Po vytriedení kandidátov sú porotcovia a ich náhradníci vybraní žrebom.

Čo sa týka finančnej kompenzácie za službu, kandidáti na post porotcu dostávajú zaplatené 8 000 jenov za účasť na výberovom konaní a porotcovia dostávajú 10 000 jenov za deň účasti na súde, pričom všetci zúčastnení majú preplatené výdavky za každý deň služby.¹¹⁶ Podľa zákona musia zamestnávateľia rešpektovať povinnosť zamestnancov ujať sa služby porotcu na súdnom konaní, avšak poskytnuté voľno nemusí byť platené.¹¹⁷

Vyššie spomínaný pokles účasti kandidátov je ovplyvnený niekoľkými faktormi. Hlavným z nich je nárast počtu dní konania súdneho procesu. V roku 2009 bola zaznamenaná priemerná doba trvania súdneho procesu 3,7 dní, čo je najnižší priemer od zavedenia porotných súdov. Podľa štatistík najvyššieho súdu Japonska z februára 2020, priemerná doba procesu narástla na 11,1 dní.¹¹⁸ Najvyšší súd odôvodnil tento jav nárastom

¹¹³ *Mite nattoku! Sennin tecuzuki*, Saikó Saibanšó.

¹¹⁴ *Face of the lay judge system*, 2007.

¹¹⁵ Johnson, D., 2020, s. 27.

¹¹⁶ *Those off lay judge hook feel relieved*, 2009.

¹¹⁷ *Face of the lay judge system*, 2007.

¹¹⁸ *Saiban'in saiban no džišši džókjó ni cuite*, s. 8.

náročných prípadov a skrátením počtu každodenných hodín súdneho zasadnutia v snahe nepreťažiť porotcov prídlhými pracovnými hodinami.¹¹⁹ Tento nárast je podľa právnych expertov zároveň známkou vývoja a snahy časovo sa prispôbiť komplexným prípadom, ktoré si vyžadujú dlhé a dôkladné prešetrenie, najmä keď je porotcom do rúk položený život obžalovaného. Dostatok času na prešetrenie je obzvlášť dôležitý v prípadoch, kde prokuratúra žiada od poroty rozsudok trestu smrti a kde si porotcovia musia byť istí, že je to naozaj primeraný trest.¹²⁰

Rok	2009	2012	2015	2018	2020
Priemerný počet dní trvania súdneho procesu	3,8	7,4	9,4	10,8	11,1

Tabuľka 7: Zmena dĺžky súdneho procesu

Podľa vyššie spomínanej ankety verejnej mienky by sa najväčší počet respondentov mohol zúčastniť na súdnom konaní v prípade, že by bolo konanie ukončené v rámci troch dní (27,6 %) alebo v rámci jedného týždňa (24,2 %). Pri možnostiach konaní trvajúcich viac ako jeden týždeň záujem respondentov jasne klesá, pričom 18,5 % respondentov povedalo, že im nevyhovuje ani jeden deň.¹²¹ Je tak pravdepodobné, že rozsiahlejšia dĺžka trvania súdneho konania zaznamenaná na predvolaní, je jedným z faktorov, ktoré vedú kandidátov k eventuálnemu odmietnutiu alebo priam absencii v deň súdneho procesu. K tomu dochádza aj napriek tomu, že neúčast' kandidáta alebo samotného porotcu na súde v požadovaný dátum predvolania napriek splneniu požiadaviek je zákonom trestaná pokutou do 100 000 jenov.¹²²

Ako ďalšie faktory poklesu účasti najvyšší súd udáva dva najčastejšie dôvody pre odmietnutie služby – vysoký vek (občania nad 70 rokov) a dôležité povinnosti v podnikaní. Odmietnutie účasti kvôli práci odôvodňuje dôsledkom zmeny situácie v oblasti zamestnania v posledných rokoch ako zvýšenie zamestnancov s pracovným pomerom na dobu určitú a nedostatku pracovných síl či personálu.¹²³ K tomu s pribúdajúcim počtom dní v službe porotcu je pre občanov čoraz ťažšie zaobstarat' si voľno v práci.¹²⁴

Najvyšší súd taktiež vo svojich prieskumoch verejnej mienky poukazuje na pokles záujmu o súdne konanie, čo uvádza ako ďalší možný faktor poklesu účasti občanov na

¹¹⁹ *Saiban'in kóhoša no džitai ritsu džóšó šusseki ritsu teika no gen'in bunseki gjómu*, Saikó saibanšó, 2017, s. 1.

¹²⁰ *Citizens on the Bench: Assessing Japan's Lay Judge System*, 2019.

¹²¹ *Saiban'in seido ni kansuru joron čósa*, 2019, s. 2.

¹²² *Saiban'in no sanká suru keidži saiban ni kansuru hóricu*, 2017.

¹²³ *Saiban'in kóhoša no džitai ritsu džóšó šusseki ritsu teika no gen'in bunseki gjómu*, Saikó saibanšó, 2017, s. 2 – 4.

¹²⁴ *Past participants in Japan's lay judge system reveal its challenges*, 2019.

súdnom konaní.¹²⁵ Expertka právnej lingvistiky pre denník *Mainiči* poznamenáva, že systém porotcov nebolo nič, čo si ľudia vyžiadali, ale jedna z reforiem súdництва. Ich vzťah k systému preto komentuje nasledovne: „*Spočiatku to bolo niečo ojedinelé, no teraz sa zdá, akoby mu uplynul dátum spotreby.*“¹²⁶

Problémom, ktorý nielenže prispieva k úpadku účasti kandidátov na funkciu porotcu, ale priam brzdí cieľ implementácie systému porotcov, sú zákonom dané prísne ustanovenia o utajení. Porotcom a ich náhradníkom zákon prísne zakazuje prezradiť akékoľvek informácie týkajúce sa deliberácií. Ide o „*podrobnosti z deliberácií, ktoré si porotcovia vypočuli, stanoviská a počet ako sudcov, tak i porotcov, ktorí tieto stanoviská zastávali (tajomstvá rokovania)*“ alebo „*iné tajomstvá, o ktorých sa dozvedeli pri slúžení.*“¹²⁷ Porotcom je zakázané zdieľať tieto informácie aj po dokončení služby vrátane skutočností, o ktorých sa domnievali, že mali zaväziť pri udeľovaní trestu a komentovať ohľadom súhlasu alebo nesúhlasu s rozsudkom, či faktmi zistenými na súdnom konaní. V prípade prezradenia jednej alebo viac vyššie uvedených informácií môže byť porotca potrestaný odňatím slobody až na 6 mesiacov alebo pokutou do 500 000 jenov.¹²⁸

Potreba prísnych nariadení o utajení počas priebehu súdneho konania je neodmysliteľnou súčasťou zákona, ako aj prostriedkom ochrany zúčastnených, avšak právni experti vyjadrili znepokojenie nad pokračovaním prísneho utajovania aj po ukončení konania. V USA sa napríklad prístup k rokovaniu poroty stáva po ukončení prípadu oveľa otvorenejším, pretože porotcovia môžu po dosiahnutí rozsudku voľne zdieľať ich skúsenosť a informácie ohľadom prípadu, ako aj deliberácií.¹²⁹ To pre verejnosť prináša mnoho informácií o ich skúsenosti a umožňuje im vytvoriť si obraz o ich povinnosti v role porotcu. Naopak, umlčanie japonských porotcov zákonom výrazne obmedzuje ich schopnosť zdieľať svoju skúsenosť s druhými a hrozba uväznenia či pokuty priam odrádzajú od snahy šírenia názorov ohľadom ich služby. Je dokonca možné predpokladať, že toto brzdenie šírenia informácií ohľadom úlohy porotcu na súdnom konaní a deliberáciach má dopad aj na verejnú mienku, ktorá zostáva aj po jedenástich rokoch prevádzky systému prevažne negatívna, aj napriek veľmi pozitívnemu hodnoteniu účasti zo strany bývalých porotcov.

¹²⁵ *Saiban'in kóhoša no džitai ritsu džóšó šusseki ritsu teika no gen'in bunseki gjómu*, Saikó saibanšó, 2017, s. 8.

¹²⁶ *Mudan kesseki ja džitai zóka no haikai „šómikigen ga kireta“*, 2016.

¹²⁷ Levin, M., Tice, V., 2009, s. 2 – 4.

¹²⁸ Levin, M., Tice, V., 2009, s. 4.

¹²⁹ *Foreigners size up lay judge system*, 2009.

V prísnych nariadeniach po ukončení služby vidia problém aj samotní Japonci. Napr. režisér dokumentu z justičného prostredia *Soredemo boku wa jattenai* zdôraznil potrebu lepšieho prostriedku pre umožnenie bývalým porotcom rozprávať, ako aj presnejšie vymedzenie toho, aké informácie spadajú pod označenie tajomstiev rokovania, keďže rozsah dôvernosti je nejednoznačný.¹³⁰ Bývalý sudca z prefektúry Niigata poznamenal, že zamedzenia predstavujú aj určitú záťaž pre porotcov a uviedol, že „čím väčšiu záťaž ľudia pociťujú, tým viac sú neochotní vyjadriť svoje názory.“¹³¹ V článku z novín *The Japan Times* porotcovia spomenuli, že ich prísne opatrenia doviedli k pocitu osamelosti, pretože kvôli nariadeniam sa nemôžu nikomu zveriť s myšlienkami ohľadom súdneho procesu. Jeden bývalý porotca hovorí: „Je frustrujúce, že si to všetko musím ponechať pre seba, aj keď o tom chcem rozprávať.“¹³² Druhý porotca taktiež spomína: „Počas deliberácií sme sa navzájom oslovovali prideleným číslom. Celkovo som nepochopil, ktoré informácie sme mali udržať v tajnosti.“¹³³ Článok ďalej spomína už zmienené stretnutia bývalých porotcov, na ktorých sa údajne cítia menej osamelí a kde sa vytráca pocit záťaže z dôvernosti. Avšak tieto stretnutia sa odohrávajú v malom počte, preto je pravdepodobné, že veľké množstvo bývalých porotcov sa ich ešte nezúčastnilo.

Experti vyjadrili znepokojenie aj ohľadom potenciálnych mentálnych a zdravotných následkov z účasti na veľmi ťažkých prípadoch, kde boli porotcovia vystavení drastickým dôkazom ako fotografie miesta činu, mŕtvolý obetí či nahrávky zločinu. Štúdie porotných súdov v iných krajinách naznačujú, že pre porotcov je takáto skúsenosť so súdom potenciálne traumatická a škodlivá pre ich zdravie, najmä keď o nej nemajú povolené zveriť sa blízkym či terapeutom.¹³⁴ Keďže japonské porotné súdy sa zaoberajú najzávažnejšími zločinmi, krvavé dôkazy sú bežné najmä v prípadoch s rozsudkami trestu smrti. Po zaznamenaní sťažností ohľadom prezentovania takýchto dôkazov prebehli opatrenia pre uľahčenie účasti na takýchto prípadoch poskytnutím buď ilustrácie drastických obrázkov, alebo čiernobielych fotografií, avšak nariadenia o utajení najvyšší súd zatiaľ nepovolil.¹³⁵

Vedomosť ohľadom súdnych procesov teda vo veľkej miere nadobudlo veľmi malé percento občanov, z ktorých drvivá väčšina sa priamo zúčastnila na súde v pozícii porotcu alebo náhradníka.

¹³⁰ „Saiban'in“ *seido 10 nen*, 2019.

¹³¹ *Lay judges torn by death penalty*, 2012.

¹³² *Past participants in Japan's lay judge system reveal its challenges*, 2019.

¹³³ *Past participants in Japan's lay judge system reveal its challenges*, 2019.

¹³⁴ Levin, M., Tice, V., 2009, s. 8.

¹³⁵ *Past participants in Japan's lay judge system reveal its challenges*, 2019.

Podľa najnovších štatistík Najvyššieho súdu Japonska to predstavuje celkovo 97 822 občanov (vrátane náhradníkov), ktorí sa vystriedali na poste porotcu.¹³⁶ Zmiešaná porota zasadla v 12 952 porotných súdoch a v 12 571 prípadoch uznala vinnu obžalovanému. Od implementácie systému bolo porotcami vydaných 38 rozsudkov trestu smrti a 242 rozsudkov doživotia.¹³⁷

Na začiatku kapitoly som uviedla zmeny súdneho procesu, ktoré prebehli za účelom uľahčiť porotcom účasť na procesoch a umožniť im dopátrať sa k pravde priamo na súde. K tomu účasť občanov na súdoch, ktoré zvažujú udelenie trestu smrti, im poskytuje možnosť bližšie sa zoznámiť s najvyšším trestom a prehodnotiť svoje stanovisko ohľadom neho. Všetky tieto zmeny naznačovali posun k väčšej transparentnosti súdneho konania a k odvráteniu sa od zásady odsudzovania obžalovaných na základe vynúteného priznania. Poniektorí v nich videli potenciálny pokles nadmerne vysokej miery odsúdenia obžalovaných, ba priam až vykročenie k pozastaveniu, či úplnému zrušeniu trestu smrti.¹³⁸ No podľa najnovších štatistík miera odsúdenia skoro vôbec neklesla a občania preukázali, že sa neboja uplatniť trest smrti.

Práve naopak. Dáta uvedené v *Európskej ročenke ľudských práv*¹³⁹ z roku 2018 naznačujú nárast pravdepodobnosti udelenia trestu smrti po implementácii systému porotcov. Podľa ročenky v rokoch 2006 až 2010 žiadala prokuratúra udelenie trestu smrti v 69 prípadoch pod vedením profesionálnych sudcov, ktorí im vyhovel v 39 prípadoch (pomer 56,5 %). Oproti tomu v rokoch 2010 až 2014 žiadala prokuratúra od porotných súdov udelenie trestu smrti v 28 prípadoch, z ktorých porota prokuratúre vyhovel v 22 prípadoch (pomer 78,7 %).

Johnson poskytuje podobnú štatistiku ukazujúcu na zvýšenú pravdepodobnosť odsúdenia na trest smrti zo strany porotcov. V rozmedzí rokov 2010 až 2018 žiadali žalobcovia udelenie trestu smrti pre 53 obžalovaných, z ktorých bol trest uložený 36 obžalovaným (pomer 68 %). Johnson k tomuto obdobiu porovnáva posledné tri desaťročia, ktoré predchádzali implementácii porotným súdom (konkrétne 1980 až 2009), v ktorých žalobcovia žiadali udelenie trestu smrti pre 346 obžalovaných. Trest smrti bol uložený 193 z obžalovaných (pomer 56 %).¹⁴⁰ Pre objasnenie týchto štatistík existujú dva dôvody.

¹³⁶ *Saiban'in saiban no džišši džókjó ni cuite*, s. 6.

¹³⁷ *Saiban'in saiban no džišši džókjó ni cuite*, s. 5.

¹³⁸ Ambler, L., 2008, 24. Pozri aj Johnson, D., 2020 a Foote, D., 2014.

¹³⁹ Bacon, P., Reiterer, M., 2017, s. 112-113.

¹⁴⁰ Johnson, D., 2020, s. 85.

Prvým je zmena v miere obvinení a žiadaní trestu smrti zo strany prokuratúry, ktorá klesla približne o polovicu. Pred implementáciou systému prokuratúra požadovala trest smrti v priemere 11,5-krát ročne, no po implementácii priemer spadol na 5,9-krát ročne.¹⁴¹ Za touto zmenou potenciálne stojí pokles miery vražd v posledných rokoch v Japonsku¹⁴², čo následne redukuje množstvo prípadov oprávnených pre trest smrti. No hlavným faktorom pre pokles je podľa expertov práve zavedenie porotných súdov.¹⁴³ Nový systém je nevyspytateľným a nepredvídateľným systémom neustále sa meniacich porotcov. Z toho dôvodu žalobcovia prinášajú pred súd prípady, pri ktorých je vysoká pravdepodobnosť, že im porota vyhovie. Konajú tak v záujme vyhnutia sa nežiaducemu výsledku na súdnych procesoch s návrhom trestu smrti, ktorých každý priebeh a výsledok je sledovaný médiami.

Druhým dôvodom je metóda – databáza uložených trestov, ktorá im ako laickým občanom pomáha určiť vhodný rozsudok. Ako bolo spomenuté, jednou z veľkých obáv japonských občanov je súdenie obžalovaného bez akejkoľvek predošlej skúsenosti, odborného zázemia či školenia. Stanovenia ohľadom uplatnenia trestu smrti nie sú detailne vymedzené (za zločin, ktorý spĺňa podmienky pre udelenie trestu smrti, možno udeliť aj menší trest) a pre neskúseného porotcu by bolo len veľmi ťažké rozhodovať o osude obžalovaného bez akejkoľvek pomoci. Najvyšší súd Japonska preto vytvoril databázu uložených trestov (*rjókei détabésu*)¹⁴⁴ obsahujúcu výsledky predošlých súdnych konaní a relevantné prvky vykonaného zločinu.¹⁴⁵ Databáza má vyhľadávaciu funkciu, kde porotcovia môžu zadať relevantné údaje ohľadom prípadu, ako napríklad typ zločinu. Zobrazené výsledky môžu prechádzať vo forme zoznamu zhodných predošlých prípadov alebo grafu, ktorý zobrazuje rozdelenie početnosti výsledkov zhodných prípadov.¹⁴⁶ Funkciou databázy je slúžiť ako usmernenie, o ktoré sa porotcovia môžu oprieť pri prešetrovaní prípadov. Je avšak veľmi pravdepodobné, že porotcovia, ktorí sa už tak cítia byť nekvalifikovaní, o to viac v prípade otázky odsúdenia druhého na smrť, zostávajú po vzhliadnutí predošlých odsúdení ovplyvnení výsledkom, ktorý bol v podobnom prípade uznaný za primeraný. Je pravdepodobné, že ich názor tak zostane ovplyvnený predošlými trendmi odsúdenia, ktoré v minulosti boli prísnejšie, čo zabraňuje vzniku podstatnej zmeny v miere odsúdenia. Pre občanov, ktorí si nie sú istí svojím rozhodnutím, sa môže stať veľmi

¹⁴¹ Johnson, D., 2020, s. 86.

¹⁴² *Japan Murder/Homicide Rate 1990-2020*, Macrotrends.

¹⁴³ Johnson, D., 2020, s. 85.

¹⁴⁴ 量刑データベース.

¹⁴⁵ Liu, S., Miyazawa, S., 2018, s. 277.

Bacon, P., Reiterer, M., 2017, s. 115.

¹⁴⁶ Liu, S., Miyazawa, S., 2018, s. 277.

komfortným nástrojom. Bývalý porotca, ktorého výpoveď o dojmach zo súdneho konania je zaznamenaná na stránkach Japonskej advokátskej komory, sa vyjadril ohľadom databázy nasledovne: „*Sme úplní amatéri, preto som osobne kládol dôraz na trestnú databázu. ... Nakoniec boli súdom poskytnuté dáta o podobných prípadoch užitočné.*“¹⁴⁷ V dôsledku prísnych ustanovení o utajení však nie je možné zistiť, do akej miery je databáza uložených trestov využívaná pri deliberáciach.

Ďalšou spomínanou metódou, ktorá je využívaná pre posúdenie viny obžalovaného výlučne v súdnych procesoch, v ktorých prokuratúra žiada trest smrti, sú tzv. Nagajamské kritériá (*Nagajama kidžun*).¹⁴⁸ Tieto kritériá vznikli ako produkt kontroverzného súdneho procesu Japonca menom Nagajama Norio, ktorému bol za zabitie štyroch strážnikov naprieč Japonskom v roku 1968 udelený trest smrti. Nagajama mal v čase vrážd 19 rokov a prežil nestabilný život strávený v chudobe a násilí, čo ho podľa jeho slov doviedlo k činom, ktoré uskutočnil. Jeho súdny proces trval 11 rokov. Počas týchto procesov súd niekoľkokrát zmenil rozsudok na nižší trest (doživotie), no nakoniec bol Nagajama najvyšším súdom odsúdený na trest smrti. Ten mu bol udelený v roku 1997.¹⁴⁹ Kritériá, na základe ktorých bol Nagajama nakoniec odsúdený na smrť boli nazvané po ňom a sú využívané dodnes pre posudzovanie adekvátnosti rozsudku trestu smrti. Kritérií je celkovo 9: stupeň závažnosti zločinu, motív, krutosť v spôsobe usmrtenia, počet zavraždených, pocity rodín obetí, dopad na spoločnosť, vek obžalovaného, trestný register obžalovaného a okolnosti po vykonaní zločinu. Kritériá sú využívané aj na porotných súdoch, kde slúžia ako body diskusie medzi právnikom, prokurátorom a porotou. Trest smrti by mal byť vhodný pre uplatnenie iba vtedy, ak po zhodnotení všetkých kritérií porota uzná, že trest smrti „*je nevyhnutný.*“¹⁵⁰ Avšak poniektorí porotcovia poznamenali, že kritériá im poskytli veľmi malé usmernenie ohľadom inštrukcií, ako zväziť rôzne faktory prípadu.¹⁵¹

Systém porotcov zmenil proces súdnych konaní od základov. Pred jeho implementáciou experti kritizovali tendenciu profesionálnych sudcov udeľovať trest navrhnutý prokurátormi veľakrát čisto na základe vynútených písomných priznaní obžalovaných.¹⁵² Avšak postavenie občanov do centra konania a umožnenie im spoločne prešetriť dôkazy a fakty o prípade a rozhodnúť o rozsudku na základe toho, čo počujú a vidia

¹⁴⁷ *Saiban'in keikenša Suzuki Akio-ši, Nihon bengōši rengōkai.*

¹⁴⁸ 永山基準, *First death penalty handed down by lay judges*, 2010.

¹⁴⁹ Metraux, 2009.

¹⁵⁰ Johnson, D., 2010.

¹⁵¹ Johnson, D., 2020, s. 26.

¹⁵² Johnson, D., 2020, s. 99.

priamo na súde, prispelo k objektívnejšiemu posudzovaniu obžalovaného a jeho činov. Ich účasť a spolupráca nepochybne zdvíha kvalitu prešetrovania a vyrovnáva vplyv, ktorý majú advokáti a prokurátori nad súdom.

Potenciálne nebezpečenstvo pre tento systém predstavuje nárast odmietnutia funkcie porotcu a pokles účasti občanov ochotných ujať sa služby na súde dôsledkom rastúceho počtu dní súdneho konania. Problematické sú taktiež prísne nariadenia o utajovaní, ktoré prispievajú k veľmi slabej informovanosti verejnosti, čoho následkom ostáva verejná mienka japonskej spoločnosti v spojitosti s účasťou na súdnych konaniach negatívna. V zákone udávaným cieľom systému porotcov je prehĺbenie dôvery a vedomostí verejnosti ohľadom súdnictva, no prísne obmedzenia ukladané na bývalých porotcov tomuto cieľu priam oponujú.¹⁵³

Účasť verejnosti na súdnych konaniach všeobecne nezmenila trendy rozsudkov naproti očakávaniam, najmä čo sa týka odsúdenia na trest smrti, ktorý porotcovia udeľovali vo väčšej miere oproti profesionálnym sudcom. Celkovo je však zaznamenaný pokles odsúdení na smrť po implementácii systému v dôsledku rázneho poklesu žiadostí o trest smrti zo strany prokurátorov. Je veľmi pravdepodobné, že vysoká miera odsúdenia a pokračovanie s rozsudkami trestu smrti sú udržiavané možnou závislosťou porotcov od metód, akou je napríklad databáza uložených trestov, ktorá má pomôcť porotcom určiť vhodný trest pre obžalovaného na základe odsúdenia v predošlých podobných prípadoch.

Systém porotcov je stále novou súčasťou japonského súdnictva, ktorého prínos spočíva v zmenách a reformách zavedených následkom jeho implementácie. Spomínané kladenie dôrazu na dôkazy a výpovede na trestnom konaní, ako aj video dokumentácia výsluchu podozrivých prispievajú k vyrovnanému súdному procesu a znižujú riziko možnosti falošného odsúdenia a justičného omylu. Väčšina týchto reforiem sa vo veľkej miere uplatňuje zatiaľ iba v porotných súdoch, no zopár reforiem už preniklo aj do súdnych konaní s čisto profesionálnymi sudcami.¹⁵⁴

¹⁵³ Levin, M., Tice, V., 2009, s. 10.

¹⁵⁴ Foote, D., 2014, s. 11.

ZÁVER

Cieľom mojej práce bolo objasnenie postoja verejnosti k súčasnej problematike trestu smrti, predstavenie systému, ktorý im priamo umožňuje odsúdiť druhých na smrť, a zhodnotenie vzťahu a výkonu verejnosti pod týmto systémom. V prvej kapitole som analyzovala verejnú mienku a postoj verejnosti k trestu smrti. Najskôr som predstavila politiku trestu smrti v Japonsku a poukázala na postoj, akým vláda využíva pozitívnu verejnú mienku v zachovaní najvyššieho trestu. V ďalšom kroku som skúmala najnovší vládny prieskum z roku 2019, v ktorom som sa zamerala na spôsob, akým je konštruovaný, ako aj na odpovede respondentov. Pri skúmaní som v prieskume odhalila zásadné nedostatky, ako významovo nevyrovnané odpovede, vekovo nevyrovnaná prieskumná vzorka či nepresná formulácia otázok, ktoré narúšali jeho objektivnosť a mali závažný dopad na výsledky. Pri bližšej analýze otázok je zrejmé, že podpora japonských občanov je flexibilná, mení sa od situačného kontextu, čo oslabuje vládny argument o dôležitosti trestu smrti pre verejnosť. Z prieskumov vyplynulo, že respondentom chýba všeobecná informovanosť o problematike trestu smrti, v čom vidím jeden z dôvodov pre nemennosť ich názorov. To však neručí za ich neoblomnú podporu. Na základe skúmaných faktov je možné sa domnievať, že verejnosť by prijala zrušenie tejto formy trestu, ak by sa vláda pre zrušenie rozhodla.

V druhej kapitole som predstavila systém porotcov a objasnila okolnosti jeho vzniku, ako aj jeho odlišnosť od iných zahraničných porotných súdov. Analýzou som zistila, že trestné súdne konanie sa pre porotcov muselo zmeniť od základov, čo prinieslo rad sľubných reforiem súdneho procesu v spojitosti s kvalitou prešetrovania prípadov. Ďalej som skúmala verejnú mienku ohľadom systému porotcov. Zistila som, že ochota občanov zúčastniť sa trestného konania v tejto funkcii je veľmi nízka, čo je veľmi prekvapivé v porovnaní s nadmieru pozitívnymi ohlasmi bývalých porotcov. Neochota zúčastniť sa v posledných rokoch dokonca stúpila spolu s počtom dní konania, čo môže v budúcnosti ohroziť chod systému, ktorý na účasti občanov závisí. Pri hlbšom skúmaní som zistila, že problém predstavujú aj prísne nariadenia o utajení procesu rokovania nad rozsudkom pretrvávajúce aj po ukončení funkcie, čo má za následok brzdenie šírenia informácií o skúsenosti bývalých porotcov. Nakoniec som sa pozrela na zmeny v rozsudkoch trestu smrti pod vedením porotcov a prostriedky, ktorými zhodnocujú, či si obžalovaný zaslúži popravu. Dozvedela som sa, že celková miera odsúdení na smrť mierne poklesla, čo sa z veľkej časti udialo značnou redukciou žiadostí o odsúdenie obžalovaných na smrť zo strany prokurátorov. Túto

redukcii žiadostí podmienilo práve zavedenie účasti občanov širokej verejnosti na súdnych konaniach a zmeny trestných konaní, ktoré ich sprevádzali. Napriek tejto zmene sa však pokračuje s odsudzovaním a popravami všeobecne bezo zmeny. Pri hlbšom skúmaní som odhalila, že jednou z možných príčin je potenciálne spoliehanie sa porotcov na rozsudky z predošlých podobných prípadov, ktoré im sú poskytované ako šablóna prostredníctvom databázy špeciálne zostavenej pre porotcov.

V súčasnosti sa trend zastavenia popravy ako formy trestania ľudí šíri do celého sveta a zahraničné organizácie presadzujúce celosvetové zrušenie popráv vyvíjajú nátlak na krajiny naďalej aktívne využívajúce trest smrti. Japonsko odoláva nátlaku organizácií a ako demokratická krajina svoju politiku trestu smrti podopiera vôľou širokej verejnosti ponechať si tento trest. V práci sa mi podarilo preukázať, že vládny argument stojí na neobjektívnych prieskumoch verejnej mienky, ktorých respondenti nedisponujú dostatočnými informáciami pre poskytnutie uvedomelého názoru na problematiku. Implementácia systému porotcov za výraznej nespokojnosti verejnosti naznačuje, že vláda nepotrebuje vysokú podporu občanov na presadenie zmeny vo svojich zákonoch, čo ďalej oslabuje jej argument.

Systém porotcov, ako jediná súčasná reforma týkajúca sa trestu smrti, priniesol mnoho zmien v trestnom súdnom procese. Tie majú potenciál byť prospešné pre vývoj trestu smrti v krajine, najmä vďaka umožneniu verejnosti priamo sa oboznámiť so súdnictvom a zasahovať do trestných konaní. Súčasťou roly občanov na týchto konaniach je aj ich povinnosť zvážiť vhodnosť odsúdenia jednotlivých obžalovaných na smrť, čo ich pri prešetrovaní prípadu nepochybne dovedie k zamýšľaniu sa nad problematikou popráv v Japonsku a k jej prehodnoteniu. V práci som avšak poukázala na fakt, že po jedenástich rokoch od zavedenia systému porotcov zostáva ich názor ohľadom ako trestu smrti, tak i účasti na porotných súdoch nemenný. Na základe analyzovaných údajov v práci vidím ako hlavný problém tendenciu vlády udržiavať politiku trestu smrti a detaily rozhodovaní občanov na trestných konaniach v tichu a tajnosti. Nevedomosť občanov o informáciách procesy popráv utiňuje debaty ohľadom trestu smrti a umožňuje vláde dostať požadovanú verejnú mienku v ich prieskumoch. Zároveň prísne nariadenia o utajení procesu rokovania nad rozsudkom zabraňujú verejnému zdieľaniu vedomostí o role občanov na súdnych konaniach, čoho následkom trpí verejná mienka v spojitosti s ochotou dať systému šancu. Následkom nedostatku informácií trpí teda vývoj problematiky popráv aj úspešnosť systému porotcov.

BIBLIOGRAFIA

Primárne zdroje

Keidži sošóhó [online], 2009, [cit. 2020-02-24], Dostupné na: <<http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?id=1983&vm=04&re=02>>

Keihó [online], 2009, [cit. 2020-02-24], Dostupné na: <<http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?id=1960&re=02&vm=04>>

„*Kihonteki hóseido ni kansuru joron čósa*“ *no gaijó* [online], 2020, Naikakufu seifu kóhóšicu, [cit. 2020-01-30], Dostupné na: <<https://survey.gov-online.go.jp/r01/r01-houseido/gairyaku.pdf>>

Saiban'in no sanká suru keidži saiban ni kansuru hóricu [online], 2017, [cit. 2020-04-13], Dostupné na: <<http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?id=3474&vm=04&re=01>>

„*Saiban'in seido ni kansuru tokubetu yoron čósa*“ *no gaijó* [online], 2006, Naikakufu seifu kóhóšicu, [cit. 2020-05-11], Dostupné na: <<https://survey.gov-online.go.jp/tokubetu/h18/h18-saiban.pdf>>

Sekundárne zdroje

AMBLER, L., 2008, *The People Decide: The Effect of the Introduction of the Quasi-Jury System (Saiban-In Seido) on the Death Penalty in Japan* [online], Journal of Human Rights, vol. 6, vyd. 1, [cit. 2020-05-22], Dostupné na: <<https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/njihr/vol6/iss1/1/>>

AMNESTY INTERNATIONAL, 2009, *Hanging by a Thread: Mental Health and the Death Penalty in Japan*, 76 s. Index: ASA 22/005/2009, [cit. 2020-07-11], Dostupné na: <<https://www.amnesty.org/en/documents/ASA22/005/2009/en/>>

AMNESTY INTERNATIONAL, 2011, *When Justice Fails: Thousands executed in Asia after unfair trial* [online], London : Amnesty International Ltd, [cit. 2020-02-03], Dostupné na: <<https://www.amnesty.org/en/documents/ASA01/023/2011/en/>>

AMNESTY INTERNATIONAL, 2015, *One year since Hakamada's release, how much has really changed for Japan's death row inmates?* [online], Amnesty International, [cit. 2020-02-04], Dostupné na: <<https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2015/03/one-year-since-hakamadass-release/>>

AMNESTY INTERNATIONAL, 2018, *Abolitionist and Retentionist Countries as of July 2018* [online], Amnesty International, [cit. 2020-03-16], Dostupné na: <<https://www.amnesty.org/en/documents/act50/6665/2017/en/>>

BACON, P., REITERER, M., 2017, *Recent Developments on the Death Penalty in Japan: Public Opinion and the Lay Judge System* [online], In: European Yearbook on Human Rights 2017, [cit. 2020-05-22], Dostupné na:

<https://www.researchgate.net/publication/320699132_Recent_Developments_on_the_Death_Penalty_in_Japan_Public_Opinion_and_the_Lay_Judge_System>

Central Research Services-CRS [online], CRS, [cit. 2020-07-01], Dostupné na: <<https://www.crs.or.jp/english/>>

Čikatecu sarin džiken kara 25 nen [online], 2020, Kóan čosačo, [cit. 2020-03-25], Dostupné na: <<http://www.moj.go.jp/psia/aum-25nen.html>>

Dóšite, šimin ga sanká suru no? [online], Nihon bengóši rengókai, [cit. 2020-05-14], Dostupné na: <https://www.nichibenren.or.jp/ja/citizen_judge/about/simin_sanka.html>

Five Years of the Saiban-In System in Japan [online], 2014, Pace Law Library, [cit. 2020-07-12], Dostupné na: <<https://lawlibrary.blogs.pace.edu/2014/11/13/five-years-of-the-saiban-in-system-in-japan/>>

FOOTE, D., 2014, *Citizen Participation: Appraising the Saiban'in System* [online], Michigan State University, College of Law, [cit. 2020-07-14], Dostupné na: <<https://digitalcommons.law.msu.edu/ilr/vol22/iss3/4/>>

Fóramu 90 to ha [online], Forum 90, [cit. 2020-02-02], Dostupné na: <<http://forum90.net/forum90>>

Hakamada Iwao [online], 2015, Amnesty International, [cit. 2020-02-02], Dostupné na: <<https://www.amnesty.org.uk/hakamada-iwao-death-penalty-row-japan>>

HOOD, R., HOYLE, C., 2009, *Abolishing the Death Penalty Worldwide : The Impact of a 'New Dynamic.'*, Crime and Justice, vol. 38, vyd. 1, 2009, s. 337 – 339, [cit. 2020-03-16] Dostupné na: <<https://www.jstor.org/stable/10.1086/599200>>

HOYLE, C., *The Death Penalty in Japan* [online], 2014, [cit. 2020-02-09], Dostupné na: <<https://www.law.ox.ac.uk/centres-institutes/centre-criminology/blog/2014/01/death-penalty-japan>>

IBUSUKI, M., 2010, "*Quo Vadis?*": *First Year Inspection to Japanese Mixed Jury Trial* [online], Asian-Pacific Law & Policy Journal, vol. 12, vyd. 1, [cit. 2020-07-14], Dostupné na: <http://blog.hawaii.edu/aplpj/files/2011/11/APLPJ_12.1_ibusuki.pdf>

Japan Murder/Homicide Rate 1990-2020 [online], Macrotrends, [cit. 2020-05-22], Dostupné na: <<https://www.macrotrends.net/countries/JPN/japan/murder-homicide-rate>>

Japan: *Stop the Execution of Mentally Ill Prisoners* [online], 2009, Amnesty International, [cit. 2020-02-04], Dostupné na: <<https://www.amnesty.org/en/press-releases/2009/09/japan-stop-execution-mentally-ill-prisoners-20090910/>>

JIANG, S. a i., 2018, *Predictors of Death Penalty Views in China: An Empirical Comparison Between College Students and Citizens* [online], In: International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, vol. 62, vyd. 14, [cit. 2020-03-02], Dostupné na: <<https://doi.org/10.1177/0306624X18767573>>

JOHNSON, D., 2010, Capital Punishment without Capital Trials in Japan's Lay Judge System [online], *The Asia-Pacific Journal: Japan Focus*, [cit. 2020-07-19], Dostupné na: <<https://apjif.org/-David-T.-Johnson/3461/article.html>>

JOHNSON, D., 2020, *The Culture of Capital Punishment in Japan*, Palgrave Pivot, 125 s. ISBN: 978-3-030-32086-7

Joint statement of the death penalty in Japan [online], 2018, World Coalition Against the Death Penalty, [cit. 2020-07-15], Dostupné na: <http://www.worldcoalition.org/Joint_statement_of_the_death_penalty_in_Japan.html>

Jury Service [online], United States Courts, [cit. 2020-07-12], Dostupné na: <<https://www.uscourts.gov/services-forms/jury-service>>

Kihonteki hóseido ni kansuru joron čósa [online], 2020, Naikakufu, [cit. 2020-07-01], Dostupné na: <<https://survey.gov-online.go.jp/r01/r01-houseido/1.html>>

Kihonteki hóseido ni kansuru joron čósa – jhóhon čúšucu hóhó [online], 2020 Naikakufu, [cit. 2020-07-01], Dostupné na: <<https://survey.gov-online.go.jp/r01/r01-houseido/5.html>>

„*Kihonteki hóseido ni kansuru joron čósa*“ *no gaijó* [online], 2015, Naikakufu seifu kóhóšicu, [cit. 2020-02-02], Dostupné na: <<https://survey.gov-online.go.jp/h26/h26-houseido/gairyaku.pdf>>

LEVIN, M., TICE, V., 2009, *Japan's New Citizen Judges: How Secrecy Imperils Judicial Reform* [online], *The Asia-Pacific Journal: Japan Focus*, [cit. 2020-07-12], Dostupné na: <<https://apjif.org/-Mark-Levin/3141/article.html>>

LIU, J., MIYAZAWA S., 2018, *Crime and Justice in Contemporary Japan*, Springer Series on Asian Criminology and Criminal Justice Research, 347 s. ISBN: 978-3-319-69358-3

METRAUX, D., 2009, *The Nagayama Criteria for Assessing the Death Penalty in Japan: Reflections of a Case Suspect* [online], *Southeast Review of Asian Studies*, [cit. 2020-06-08], Dostupné na: <<https://books.apple.com/us/book/nagayama-criteria-for-assessing-death-penalty-in-japan/id512784854>>

Mite nattoku! Sennin tecuzuki [online], Saikó saibanšó, [cit. 2020-07-17], Dostupné na: <https://www.saibanin.courts.go.jp/introduction/sennin_tetsuduki/index.html>

OSN, 2015, *Moving Away from the Death Penalty: Arguments, Trends and Perspectives*, United Nations, 298 s. eISBN: 978-92-1-057589-8

RADA OSN PRE L'UDSKÉ PRÁVA, 2012, *Consideration of reports submitted by States parties under article 40 of the Covenant : International Covenant on Civil and Political Rights : 6th periodic report of States parties : Japan* [online], CCPR/C/JPN/6, [cit. 2020-07-15], Dostupné na: <<https://www.refworld.org/docid/5264f0354.html>>

Saiban'in keikenša Suzuki Akio-ši [online], Nihon bengóši rengókai, [cit. 2020-05-23], Dostupné na: <https://www.nichibenren.or.jp/ja/citizen_judge/becoming/paneltalk01.html>

Saiban'in kóhoša no dítai ritsu džóšó šusseki ritsu teika no gen'in bunseki gjómu [online], 2017, Saikó saibanšó, [cit. 2020-06-20], Dostupné na: <<https://www.saibanin.courts.go.jp/vc-files/saibanin/file/bunseki-2.pdf>>

Saiban'in no erabikata [online], Hómušó, [cit. 2020-04-14], Dostupné na: <http://www.moj.go.jp/keiji1/saibanin_seido_gaiyou02.html>

Saiban'in saiban no džišši džókjó ni cuite [online], Saikó saibanšó, [cit. 2020-06-20], Dostupné na: <https://www.saibanin.courts.go.jp/vc-files/saibanin/2020/r2_2_saibaninsokuhou.pdf>

Saiban'in seido ni kansuru joron čósa [online], 2019, NHK, [cit. 2020-06-21], Dostupné na: <https://www.nhk.or.jp/bunken/research/yoron/pdf/20190521_1.pdf>

Saiban'in seido no gajjó [online], Saikósaibanšó, [cit. 2020-04-13], Dostupné na: <<https://www.saibanin.courts.go.jp/introduction/index.html>>

Saiban'in tó keikenša ni taisuru ankéto čósa kekka [online], 2019, Saikó saibanšó, [cit. 2020-05-11], Dostupné na: <<https://www.saibanin.courts.go.jp/vc-files/saibanin/2020/r1-a-3.pdf>>

SATO, M., BACON, P., 2015, *The Public Opinion Myth : Why Japan Retains the Death Penalty*, London : The Death Penalty Project, 44 s.

Šikei haiši – saišin no šikei tókei (2019) [online], Amnesty International, 2020, [cit. 2020-07-12], Dostupné na: <https://www.amnesty.or.jp/human-rights/topic/death_penalty/statistics.html>

TAKAYAMA, K. 2011, *Reform of the criminal justice system in Japan* [online], In: *Revue internationale de droit penal*, vol. 82, s. 245 – 252, [cit. 2020-05-30], Dostupné na: <<https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2011-1-page-245.htm#>>

The Death Penalty in 2019: Year End Report [online]. Death Penalty Information Center. [cit. 2020-03-16], Dostupné na: <<https://deathpenaltyinfo.org/facts-and-research/dpic-reports/dpic-year-end-reports/the-death-penalty-in-2019-year-end-report>>

Zenkoku hanzaihigaiša no kai [online], 2008, Zenkoku Hanzaihigaiša no Kai, [cit. 2020-05-30], Dostupné na: <<http://www.navs.jp/index.html>>

Novinové články

Citizens on the Bench: Assessing Japan's Lay Judge System [online], 2019, Nippon, [cit. 2020-06-20], Dostupné na: <<https://www.nippon.com/en/japan-topics/c05402/citizens-on-the-bench-assessing-japan%e2%80%99s-lay-judge-system.html>>

Crime victims get their day, say in court [online], 2007, The Japan Times, [cit. 2020-05-30], Dostupné na: <<https://www.japantimes.co.jp/news/2007/06/19/reference/crime-victims-get-their-day-say-in-court/#.XwRTPW0zapo>>

Despite Japan's low crime rates, it's seen a number of mass stabbings in the past decade [online], 2019, The Conversation, [cit. 2020-03-08], Dostupné na: <<https://theconversation.com/despite-japans-low-crime-rates-its-seen-a-number-of-mass-stabbings-in-the-past-decade-117910>>

Executions in Japan [online], 2018, NHK World Japan, [cit. 2020-02-05], Dostupné na: <<https://www3.nhk.or.jp/nhkworld/en/news/backstories/184/>>

First death penalty handed down by lay judges [online], 2010, The Japan Times, [cit. 2020-06-08], Dostupné na: <<https://www.japantimes.co.jp/news/2010/11/17/national/first-death-penalty-handed-down-by-lay-judges/#.XujbMNUzapq>>

Face of the lay judge system [online], 2007, The Japan Times, [cit. 2020-07-17], Dostupné na: <<https://www.japantimes.co.jp/opinion/2007/02/18/editorials/face-of-the-lay-judge-system/>>

Foreigners size up lay judge system [online], 2009, The Japan Times, [cit. 2020-07-18], Dostupné na: <<https://www.japantimes.co.jp/news/2009/08/16/national/foreigners-size-up-lay-judge-system/#.XxQgtlUzapp>>

Hirogaru saiban'in no ha seido 10 nen, kakuči de kórjú „anšin šite kakaeta kimoči daseru“ [online], 2019, Mainiči šinbun, [cit. 2020-07-16], Dostupné na: <<https://mainichi.jp/articles/20190521/ddg/041/040/009000c>>

Japanese police and prosecutors now required to record some interrogations [online], 2019, The Japan Times, [cit. 2020-05-17], Dostupné na: <<https://www.japantimes.co.jp/news/2019/06/01/national/crime-legal/recording-interrogations-serious-cases-becomes-mandatory-japan/#.XuyZYZozapr>>

Japan's crime rate hits postwar low, but child abuse, domestic violence and offenses by elderly on rise [online], 2019, The Japan Times, [cit. 2020-03-08], Dostupné na: <<https://www.japantimes.co.jp/news/2019/11/29/national/crime-legal/japans-crime-rate-hits-postwar-low-report-shows-rise-child-abuse-domestic-violence-offenses-elderly/#.XxiXr1Uzapo>>

Jonin satsugai džiken de šikei šikkó : Mori hóšó „Šinčó ni kentóši meidžita“ [online], Mainiči šinbun, 2019, [cit. 2020-07-11], Dostupné na: <<https://mainichi.jp/articles/20191226/k00/00m/040/269000c>>

Lay judges torn by death penalty [online], 2012, The Japan Times, [cit. 2020-07-19], Dostupné na: <<https://www.japantimes.co.jp/news/2012/05/30/national/lay-judges-torn-by-death-penalty/#.XxSQw1Uzapo>>

Misa no šótai no haikai/naka : ugokamu saišin seikjú ni aseri : šienšara bačikan ni nozomi/šizuoka [online], 2019, Mainiči šinbun, [cit. 2020-02-03], Dostupné na: <<https://mainichi.jp/articles/20191218/ddl/k22/040/215000c>>

Mudan kesseki ja džitai zóka no haikai „šómikigen ga kireta“ [online], 2016, Mainiči šinbun, [cit. 2020-07-18], Dostupné na: <<https://mainichi.jp/articles/20160616/ddl/k10/040/371000c>>

On Death Row in Japan [online], 2005, Hoover Institution, [cit. 2020-02-02], Dostupné na: <<https://www.hoover.org/research/death-row-japan>>

Opinion divided on life term without parole [online], 2013, The Japan Times, [cit. 2020-06-16], Dostupné na: <<https://www.japantimes.co.jp/news/2013/02/21/national/crime-legal/opinion-divided-on-life-term-without-parole/>>

Past participants in Japan's lay judge system reveal its challenges [online], 2019, The Japan Times, [cit. 2020-07-15], Dostupné na: <<https://www.japantimes.co.jp/news/2019/08/02/national/crime-legal/past-participants-japans-lay-judge-system-reveal-challenges/#.Xw86tW0zapo>>

Ritsumeikan professor spearheads local Innocence Project to clear wrongfully convicted [online], 2016, The Japan Times, [cit. 2020-02-04], Dostupné na: <<https://www.japantimes.co.jp/news/2016/06/22/national/crime-legal/ritsumeikan-professor-spearheads-local-innocence-project-clear-wrongfully-convicted/#.Xl6YAyFKipo>>

Saiban'in, „jatte jokatta“ 97% džitai ritsu ha 7 wari čikaku [online], 2019, Nikkei Style, [cit. 2020-05-17], Dostupné na: <<https://style.nikkei.com/article/DGXZZO46888710T00C19A7000000/?page=2>>

Saiban'in saiban, zenkokude saikai no ugoki džitaizó ni kenen mo [online], 2020, Nikkei keizai šinbun, [cit. 2020-07-16], Dostupné na: <<https://www.nikkei.com/article/DGXMZO59883940S0A600C2CR8000/>>

„*Saiban'in*“ seido 10 nen [online], 2019, Tokio Šinbun, [cit. 2020-07-15], Dostupné na: <<https://www.tokyo-np.co.jp/article/3089>>

Šikei ha hicujó na no? = Kaitó Šimada Nobujuki [online], 2016, Mainiči šinbun, [cit. 2020-06-16], Dostupné na: <<https://mainichi.jp/articles/20161013/ddm/003/070/140000c>>

Šikeišú kei šhikkó oeru irei no dó getsunai 13 nin [online], 2018, Mainiči šinbun, [cit. 2020-04-11], Dostupné na: <<https://mainichi.jp/articles/20180727/ddm/001/040/199000c>>

Those off lay judge hook feel relieved [online], 2009, The Japan Times, [cit. 2020-07-17], Dostupné na: <<https://www.japantimes.co.jp/news/2009/08/04/national/those-off-lay-judge-hook-feel-relieved/#.Xw86v20zapo>>

Why Japan Still Has the Death Penalty [online], 2005, The Washington Post, [cit. 2020-02-02], Dostupné na:

<<https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2005/01/16/why-japan-still-has-the-death-penalty/f3f214ea-a6ab-4b70-a56f-499cbdb4257d/>>

RESUMÉ

Predmetom výskumu tejto bakalárskej diplomovej práce je analýza vzťahu japonskej verejnosti k súčasnej problematike trestu smrti a k systému porotcov, pod ktorým odsudzujú druhých na smrť.

Práca najprv predstavuje najnovší vládny prieskum verejnej mienky v spojitosti s trestom smrti, skúma akým spôsobom je konštruovaný a pátra po príčinách nadmerne veľkej náklonnosti občanov k trestu smrti. Následne práca rozoberá základy systému porotcov, skúma verejnú mienku ohľadom jeho zavedenia a účasť občanov na súdnom konaní. Ďalej zhodnocuje výkon občanov v pozícii porotcu a predstavuje zmeny, ktoré systém porotcov priniesol do súdnictva v spojitosti s rozsudkami trestu smrti.

Kľúčové slová: trest smrti, vládny prieskum, verejná mienka, systém porotcov, porotca

SUMMARY

This bachelor thesis focuses on the analysis of the relationship of the Japanese public towards the current issues of the death penalty and the lay judge system, under which the citizens are able to sentence others to death.

The thesis first presents the latest government opinion poll regarding the death penalty, examines the way it is constructed and investigates the motivation behind the excessive support from the citizens towards the death penalty. Next the thesis analyzes the foundation of the lay judge system, examines the public opinion regarding its introduction and the citizen participation in the court proceedings. Subsequently it evaluates the performance of citizens in the position of a lay judge and presents the changes that the system has brought to the judiciary in connection with the death sentence.

Keywords: death penalty, opinion poll, public opinion, lay judge system, lay judge